

The Project Gutenberg eBook of Kohtaloonsa kompastunut

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kohtaloonsa kompastunut

Author: Akseli Järnefelt Rauanheimo

Release date: June 23, 2008 [eBook #25881]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOHTALOONSA KOMPASTUNUT ***

Produced by Tapio Riikonen

KOHTALOONSA KOMPASTUNUT

Kirj.

Akseli Järnefelt

Helsingissä 1899,
Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kuopiossa,
Osakeyhtiö Kuopion Uusi Kirjapaino.

I.

Matkustelin ulkomailla silloin, kun tutustuin Tauno Tavastiin.

Levoton luontoni oli ajanut minut liikkeelle ja karkoittanut kotimaastani sekä kiidätti sitte ympäri Euroopan, kaupungista kaupunkiin. Vanhempani olivat kuolleet, ja omakseni oli jäänyt hyvä perintö. Tempasipa kuolema minulta elämäni unelmankin, nuoruuden rakkauteni esineen. Tuolla rakkaalla haudalla myös iloni hautasin. Niin jätin virkaurani ja keski-ikäisenä miehenä, elämän toiveissa murtuneena koetin oudoissa oloissa kaihoani tyrehyttää.

Juuri kun luulin jossakin päässeeni taas tuntemaan nautintoa elämästä, pakotti ikävä muuttamaan toisiin oloihin, ja se tätä leikkiä kujeili kanssani lakkaamatta. Niin olin kulkenut Eurooppaa ristiin rastiin viihtymättä kauvempaa yksillä tienoin.

Välistä kiertyi muistoni maille kotiseutu, lapsuuteni aikaisemmat elenteet, ne ajat, jolloin ei vielä mikään tuska rintaani repinyt, jolloin kotipellon pientareita muiden yhdenikäisten kanssa piehtaroiitiin. Oi hauskat lapsuuden ajat! Mutta sen kipeämpi oli niiden surullinen loppu. Siksipä kun muistot yksinäisyydessä pyrkivät esille, ne levottomuutta lisäsivät. Silloin oli sydämmeni särkyä enkä matkoillani lohdutusta löytänyt. Kumminkin ajatukseni kantautuivat niihin vallattomasti eikä minulla ollut kykyä niitä karkoittaa pois. Pikemminkin, kun tapasin jotakin kotimaan oloja muistuttavaa, takerruin siihen kiinni, en tiedä minkä voiman valtaamana.

Sellaisessa ristiriitaisessa mielentilassa istuin taas muutamana iltana rautatievaunussa matkan teossa, kuten tavallista.

Oudon kaupungin olin jällelleni jättänyt, ja tuntemattomia seutuja kuletti kiivas kyyti. Hämärä antoi vauhtia tuskallisille tunteille. Vaikka pitkällinen matkusteleminen ja vieraisa viivyntä oli kokenut tunteita turruttua, niin sittenkin kolkkous rinnassa kojotti.

Koetin ponnistaa ajatuksiani oleviin oloihin ja joutaviin jokapäiväisyyksiin. Mittasin seinän korkeutta ja katselin savun hulmuamista ikkunan takana. Jos seutu, jota kulettiin, olisi ollut vaihtelevampaa, ehkä se olisi karkoittanut mustat mietteet. Mutta yhtä ja samaa yksitoikkoisuutta! Ikävä alanko pakeni toisen yhtä ikävän tieltä. Toivoinpa, että olisi ollut kupeella kumpaisellakin juhlallista kuusikkoja, lehteviä vaaroja tai siintäviä vesiä, olisihan se toki toista ollut. Mutta niitä ajatellessakin kotimaan muistot vaan juoksuttivat mielen synkempiin sokkeloihin, ja kipeämmin kaihoivat. Ajattelin, että onni olisi, jos ihminen toisinaan voisi tylsittyä kokonaan, tai pitää siian surutonta mieltä, aallon ahvenen onttoa ajatusta.

Väsyttyni miellyttämättömiin maisemiin silmäilin matkustajia samassa vaunuosastossa. Useimmat istuivat totisina ja äänettöminä. Matka näkyi ikävästyttävän, hiiren hiljaisuus harmittavan. Muudan äiti pajatti ensin pikku poikansa kanssa, vaan sitte pienokainenkin painautui nukkumaan. Tuskallinen mielentila ilmeni kaikissa.

Erittäinkin erään, siinä aivan vastapäätäni istuvan herrasmiehen kärsivällisyys näkyi kerrassaan loppuneen. Hän ummisteli silmiään ja taas hiukan raotteli, koki heittäytyä hervottomana selustinta vastaan, vaan ei niinkään näyttänyt hyvä olevan. Kohenteli jalkojaan ja vuorotellen ristitti niitä, vaan levottomuus lisääntyi. Hänen käytöksensä herätti pian yleistä huomiota ja jotkut huvia etsien tarkastelivat hänen ähkyröimistään.

Minäkin silmäsin hänen eleitään, ja se tuotti jonkunlaista tyydytystä. Osaa sitä ihminen nauttia toisen tuskistakin, varsinkin silloin kun itsekin kärsii.

Hän näytti hienolta herrasmieheltä, ehkä hiukan elähtäneeltä. Ei puvusta eikä ulkonäöstäkään voinut päättää mitä kansallisuutta hän oli, vaikka aikani kuluksi olin matkustellessani myös huomioita tällä alalla koettanut tehdä. Huoleton näytti hän olevan puvussaan, joka kyllä muuten oli moitteeton. Kasvoissa kiintyi huomio ensin omituisiin silmiin. Ne olivat syvälle painuneet ja lasimaiset, kumminkin niistä loisti kumma, melkein hurjamainen katse. Otsa oli korkeanlainen, vaan huomattavasti luisu, kulmakarvat vähän viistossa ja sen takia silmätkin näyttivät hiukan olevan tuossa asemassa. Tavanmukainen pujoparta, typistetty ja sileästi suipossa. Kasvot olivat kalpeat ja kuvasivat suuria kärsimyksiä. Melkein näytti hän kammottavalta siinä hermostuneessa, tuskallisessa tilassaan.

Pelko pakotti minua hiukan peräytymään, ja vasta syrjempää rohkenin vapaammin tarkastella outoa miestä. Levottomuus yhä lisääntyi, ja vähitellen aloin arvella, ettei pelkkä matkan ikävyys eikä siitä syntynyt kärsimättömyys voinut yksinään noin armottomasti vaivata ja viskellä ihmisparkaa. Ehkä oli hän ryöväri, murhaaja, jota paha omatunto vaivasi. Eli ehkä oli muukalainen, suruja kokenut hänkin, ja katkerat muistot raivottarina ajatuksissaan riehuivat.

Hän näytti pelkäävän omaa itseään ja lieneekin tuskallisimmat hetket viettänyt yksinään ajatuksiensa kanssa. Niinpä noita tuntui hän kammoavan ja väkipakolla koetti riuhtaseutua todellisuuteen. Mutta vaikeata se vaan oli. Ja viimein loppui kärsivällisyys kokonaan. Vielä kerran koetti ilmisissä aivan kuin työntämällä työntää pois luotaan turmiollisia tuumailuja. Kun ei se onnistunut, niin päästi hän sydämmensä pohjasta äärettömän katkeruutensa kevennykseksi tuskan huudahduksen, sanan selvän — suomenkielellä.

Kaikki vaunussa matkustavat käsittivät mutkattomasti tarkoituksen, vaikeivat itse sanaa ymmärtäneet. Kauvan kaikui se heidän korvissaan ja osoitti, että se se oli näytöksen loppupamaus, pommi, joka kotvan sihistyään viimein räjähtää ja särkee lisän kanssa sen, mitä oli aikomus murtaa.

Mutta minä höristin korviani. Suomalainen! Mikä oli lähettänyt kansalaisen vieraaseen maahan tuskittelemaan ja kiroilemaan ahtaassa rautatievaunussa? Onneton, kuinka kovat kärsimykset sinua mahtanevatkaan ahdistaa! Tuliset tuskasi eivät liene vähäiset, kun ne noin ankarasti pyrkivät ulos

pakkautumaan. Sydämmesi lienee kipukattila, jossa kaikki maailman murheet kiehuvat ja viimein paisuvat yli reunojen.

Minä koetin lähettä onnetonta maalaistani. Yrittelin päästä puheikkain hänen kanssaan. Salaman leimahdettua ja ukkosen jyräilyä tuntui ilma hänen sisällään raitistuneen ja puhdistuneen. Tyynenä istui hän kyynänpäät polvia vasten, kädet kannattaen päätä, joka oli eteen kumartuneena.

— Oletteko suomalainen — Suomessa syntynyt? kysyin minä äidinkielelläni.

— Olen, vastasi hän lyhyesti ja kuivasti.

Hän näkyi kumminkin hämmästyvän, vaikka koetti sitä peittää. Silmät kuvasivat kummastusta ja synkästä elottomuudesta kirkastuivat kostuakseen sitte taas entistä enemmän. Mutta pitempiin puheisiin vältti hän tarttumasta. Odottamaton tuttavuus huomattavasti huvitti häntä, vaan luontainen jörömaisyykö vai mikä lienee hänet noin kolkkona ja kuivapuheisena pitänyt. Minä siirtäydyin penkilläni lähemmä, vaan hän puolestaan peräysi saman verran. Esittelin itseni ja silloin sain vastauksen.

— Dunsten.

— Tavast.

Ja niin olimme me tuttavat. Mutta keskustelua ei tahtonut syntyä. Vastaukset hän antoi niin lyhyet ja välttelevät kuin mahdollista. Olisin halunnut tietää jotain hänestä ja myös keskustella yhteisestä kotimaasta, mutta puheen johtaminen sinnepäin teki keskustelusta lopun. Kaupungin nimen, jossa viimeksi oli viipynyt sain tietää, ja matka tuntui olevan samaan mihin minullakin.

— Joko kauvankin olette oleskellut ulkomailla?

— Kauvan, useita vuosia.

— Kenties asuttekin tässä maassa?

— En.

— Lienette jollakin stipendillä vaiko vaan huviksenne?

Huvikseen kuului matkustavan. Tätä sanoessaan katkerat, muka hymyilyn piirteet varjostuivat suupieliin.

— Koska aijotte takaisin palata kotimaahan?

Ei tiennyt sitä. Sitte koetin minä johtaa puhetta kotioloihin ja sukuuhteisiin, vaan niistä hän ei tahtonut keskustella. Ynseänä siirtyi hän syrjemmäksi, ja tuttavuutemme yritti loppua siihen.

Mutta minä en tahtonut heittää häntä vähällä. En ollut huomaavinanikaan hänen vastenmielisyyttään seuranpitoon ja tein vähä väliä kysymyksiä. Suutuksissaan minun tunkeilevaisuuteeni ei hän ollenkaan salannut kärsimättömyyttään.

Juna vihelsi, ja saavuimme määräpaikkaan. Minä kun olin outo ensikertalainen kaupungissa ja hän sitä vastoin usein käynyt, niin pyysin päästä hänen kanssaan yhdessä etsimään asuntoa. Sangen vastenmielistä näytti hänestä olevan myöntä tuohon, vaan ei kuitenkaan hennonnut kieltää.

Ja niin lähdimme me yhdessä ajamaan komeasti valaistuun ja väkeä vilisevään kaupunkiin.

Kohdata kansalainen vieraalla maalla muukalaisten keskuudessa ei tunnu aivan vähäiseltä hauskuutukselta, varsinkin niinä aikoina kun koti-ikävä ja selittämätön kaipuu tekee olon ulkomailla liian yksinäiseksi. Minä ainakin olin hyvin huvitettu ja iloissani odottamattomasta tuttavuudesta. Minä tunsinkin, että omaa suruani en nyt niin tullut ajatelleeksi. Se hetkinen vastenmielisyytys, minkä vaikutuksen minuun alussa teki Tavastin kolkko kasvojen ilme, pakeni pian, ja minä koetin vaan etsiä keinoja, miten voisin jatkaa tuttavuutta kauvemmin. Mutta hänä ei näyttänyt ollenkaan pitävän seurastani.

Mikä mahtoi hänellä olla, miksi karttoi hän keskustelua kotimaasta ja itsestään, miksi vältteli kansalaistaan, joka myöhemmin lähteneenä kentiesi olisi yhtä ja toista voinut kertoa yhteisistä tutuista tai ainakin kotimaan oloista? Jotakin salaperäistä siinä oli, ja se nosti minussa suurinta uteliaisuutta.

Kärsinyt hän oli paljon, siitä minä olin varma. Se levottomuus, millä hän rautatievaunussa herätti yleistä huomiota, saattoi äkkiä jäykistyä mitä kankeimmaksi tyyneudeksi. Toisinaan voi hän kuin kylmä kiviveistos tuijottaa pitkiä aikoja yhteen kohti jäsentäkään liikuttamatta, sillä aikaa kun sielu

matkusteli, missä lieneekin avaruuden äärillä. Olin tekevinäni hänestä sen havainnon, ettei kaikitellen henkikykyjen toiminta ollut aivan säännöllinen, välistä näin hänessä melkein mielenvian oireita.

Myöskin tein havainnon, että hän synkkämielisyytensä pahimpina hetkinä oli itsemurhan aikeissa. Matkatamineittensa joukossa oli hänellä nuoran palanen, joka oli silmukalle solmittu. Erään kerran kun äkkiä tulin hänen luokseen, oli hän hyvin epäilyttävästi käsittelemässä revolveria. Nähtyään minut sukelsi hän sen nopeasti taskuunsa. Mutta ei hän ollut vihastuksissaan minulle odottamattomasta häiritsemisestä. Päinvastoin nousi hän iloisena ylös ja näytti hyvin kiitolliselta, aivan kuin olisin pelastanut hänet.

Tämäkin teki sen, etten tahtonut jättää hänen seuraansa. Vaikka hän ei muuten näennäisesti pitänyt seurastani, alkoi hän kumminkin vähitellen tottua minuun, ja muutamien päivien perästä keskustelu yleisistä asioista luisti helposti. Yhdessä kävimme me katselemassa taidekokoelmat ja muut merkillisyydet. Hän näytteli ja opasti minua. Hyvin tottunut ja asian tunteva näkyi olevankin.

Mutta keskustelua en saanut hänen omiin elämäkokemuksiinsa johtaa. Silloin muuttui hän paikalla synkkämieliseksi ja jöröksi.

— Kovia kärsimisiä ja tuimia kohtalon iskuja on minulla ollut, myönsi hän jo kyllä, mutta ei ruvennut lähemmin selkoa tekemään. Uteliaisuuteni kiihtyi vaan sitä mukaa kun ystävyuteni häneen lujittui. Mutta ei ollut toivoakaan saada selitystä arvoitukselle. Itseäni en suurin ajatellut, niin olin häneen kiintynyt. Ja mitäpä ne minun vähäiset kärsimiseni olisivat hänen rinnallaan —

Eräänä aamuna, kun olin aikeessa astua huoneestani hotellissa käytävän läpi hänen luokseen aamutervehdykselle, oli hän matkatamineissa ja laukku kädessä. Kun minä kummastuksissani kysyin, mikä oli aikomuksena, selitti hän matkustavansa pois, toiseen kaupunkiin.

Siis hän yritti paeta minua! Ei ollut mitään edeltäpäin koko matkasta virkkanut. Meillähän oli sillekin päivälle edellisenä iltana oma ohjelma jo laadittu. Minä sanoin lähteväni nyt hänen matkaansa, jos vähän odottaisi. Hetken hän epäröi, mutta ynseänä läksi kumminkin, ilman hyvästiä, ilman kädenpuristusta.

Nyt aloin ymmärtää häntä hiukan. Hän pelkäsi minua, pelkäsi sitä, ettei elämänsä salaisuutta jaksaisi kauvemmin minulta pitää. Helpommin luulin nyt tajuavani muutamia kohtauksia viime päiviltä. Hän oli ollut tavallista levottomampi ja epäillyt enemmän itseään. Ja muun ei kai luullut auttavan kuin kiireellisen paon.

Nyt jos koskaan piti minun pysyä hänen seurassaan. Katsoin sen velvollisuudekseni, kun näytin olevan hänen ainoa ystävänsä. Muutenkaan en tiedä mikä tenhovoima lienee minua kiinnittänyt häneen. Niitä on noita kummallisia mielijohteita aina ihmisillä. Eikä niitten alkusyytä monestikaan tiedä.

Minulla vaan oli vastustamaton halu työntyä hänen matkaansa, ajaa yhdessä ainakin siksi kunnes pääsisin osalliseksi hänen varmaankin surullisesta elämäkertomuksestaan ja ystäväni ehkä voisin häntä hiukan auttaa. Kaiketi oli minulla hieno, hämärä aavistus siitä, että tuo kummallinen mies, joka näytti niin synkältä ja pelottavalta, oli kokenut samoja kärsimyksiä, tuntenut samoja tuskia kuin minäkin, ja vielä suuremmassa määrässä. Hänen elämänlankaansa kehrätessään lienevät kohtalon korkeat jumalattaret kerrankin vallattomina kisailleet, koskapa lanka tuntui paikoin liian hienoksi ujuneen, paikoin painuneen solmuille ja sykkyröille. Niin ainakin minä ajattelin.

Ja nuo hienonnuokset, solmut ja sykkyrät ne minun piti saada tietää. Siihen olinkin ollut aivan pääsemäisilläni, mutta hän nyt noin äkkiä luiskahti käsistäni.

Minä valmistauduin kuin hengen hädässä lähtemään jälestä. Asemalle tultuani ja lähtevän junan vaunurivejä sivuuttaessani näin hänen istuvan eräässä osastossa. Samalla näin myös hänen kahtalaisen katseensa, jota en oikein osannut selittää oliko se harmin vai ilon ilmettä.

Junan oli aivan liikkeelle lähdössä. Minä hyppäsin matkaan, ja niin olin taas matkaamassa hänen kanssaan.

* * * * *

Enkä minä häntä hevillä heittänyt. Minne hän meni, sinne minäkin. Ja ajan kuluttua luulin jo saaneeni hänen luottamuksensa ja ystävyytensä vallatuksi.

Kumpikin olimme kodittomia kuin taivaan linnut ja rauhattomia kuin kuolleitten sielut. Aikaa oli meillä summamäärältä ja lääniä laajalti. Halusimme kumpikin elää vaan päiväksensä, unhottaa oma entisyytemme, upottaa se syvyyteen, josta se ei enää milloinkaan nousisi rintaa repimään ja sydäntä syömään. Mutta sitä ennen piti minun välttämättä tietää mitä hän halusi hukuttaa, että olisin saanut

olla siinä apuna.

Sitä lienee hänkin vähitellen ajatellut. Epäluulo ja salaperäisyys hiljoitellen häipyi. Minä vakuutin hänelle ystävyydestäni ja koetin voimieni mukaan ottaa osaa kärsimyksiinsä. Hän ymmärsi rehellisyyteni.

Kun hän milloin yritti tulla synkkämieliseksi, ehätin minä karkoittamaan sitä teeskennellyllä iloisella puheella tai uusilla matkaehdotuksilla. Välistä se ei luonnistunut, varsinkin kun hän oli herkkä huomaamaan väärää väriä äänessä kokkapuheita keksiessäni. Mutta usein hän myös jälestäpäin tarttui käteeni ja sanoi: "Kiitos!"

Eräänä iltana — silloin oli tavattoman sateista ja ränsyistä — oli hän entistä alakuloisemmalla mielellä. Hän oli mailmanmanaajatuulella ja tyytymättömänä kaikkeen oloon ja elanteeseen. Meillä oli ollut aikomuksena taas muuttaa majaa, mutta sään sopimattomuus oli tullut esteeksi. Mikä sitä semmoisessa ilmassa matkan tekoon! Satoi kuin turkinhihasta, aivan kuin taivas olisi ollut auki. Akkunoitakin pitkin ulkopuolella vesivirrat valuivat. Ja kun milloin vedentulo lakkasi vähemmäksi, rynkäsi tuima tuulispää isojen kivikartanoiden komeroihin, jotka härnäsivät sen surkeasti vonkumaan. Minä istuin hänen huoneessaan — omani oli seinän takana. Hän istui akkunan ääressä ja äänettömänä katseli ulos mustaa pimeyttä. Kasvot vaan väliin värähtelivät ja osoittivat elon merkkejä. Näytti siltä kuin ihohiiri olisi ne saanut liikkeeseen vaan kukatiesi olikin se rinnan polttava tuska —

En ollut minäkään puhetuulella. Se tavallinen haikea kaihomielisyys, joka tuommoisina ikävinä iltoina ahdistaa, ei antanut minullekaan rauhaa. Nojasin tuolin selkää vastaan ruumis jäykkänä. Sieluni se matkasi omia maitaan eikä antanut kahlehtia itseään. Se pistäysi ensin lapsuuden kotiin, siitpä — hautausmaalle ja lopuksi pysähtyi *hänen* hautakummulleen, paikalle, jossa oli myös onneni, iloni hauta. Siellä viivähti sieluni kauvan, hyvin kauvan eikä olisi sittekään hennonnut lähteä pois. Se olisi halunnut sulattautua hänen sielunsa kanssa yhteen.

Sitä olin aina ennenkin uneksunut, usein ja kiihkoisesti. Ja silloin olin tuntenut kajastusta onnesta sekä siitä hurmautuneena luullut haudatun uudelleen eloon nousevan. Mutta todellisuus, tuo enkeli välkkyvine miekkoineen oli ajanut Aatamin toivottomuuden korpeen, jossa "joka koivu koikkoavi, joka havu hakkoavi". Ihanasta unesta armottomalla tavalla herättyä todellakin masentui mieli ja pyrki araksi.

Ystäväni murjotti nyreissään. Hän oli suutuksissa huonoon säähän, suutuksissa omaan itseensä ja kaikkeen, niin syylliseen kuin syyttömäänkin. Mitä myrkyllisiä mietteitä lienee miettinytkin siinä tuijottaessaan silmiään räpäyttämättä ulos synkeyteen? Toinen kätensä nojasi kelmeätä poskea vasten ja toista kouransa vaistomaisesti aika ajoin nyrkkiin puristeli, aivan kuin olisi tahtonut lyödä jotakin. Silloin aina pakkautui verta päähän, tummaksi pullistutti otsakulmat ja mustensi hiukan muotoa. Muuten elottomissa silmissä näkyi tällöin enemmän tuota outoa välähdystä.

Mies oli noiden raivostuspuuskauksien aikana kuin raudasta. Kaikki jäntereet kovottuivat ja jalka näytti olevan valmis potkasullaan murtamaan puhki vahvan lattian. Hän oli kuin jousi jännitettynä viimeisimpään viirepykäläänsä, valmiina laukeamaan. Mutta siitä pingoituksesta se vähitellen lauhkeni, voima meltoutui ja hetken perästä kuoli.

Kärsimyksien alainen ystäväni tapasi silloin takaraivoansa ja hierasi sitä hiukan. Pelkäsi kai aivojansa, eikä se pelko suotta ollutkaan. Jo sitä ihminen näennäisesti vähemmissäkin sieluntuskissa järkensä saattaa menettää. Kauheita muistoja hänellä lienee, kun noin vallattomina aivokopassa ryngäilevät.

Minua pyrki taas pelottamaan, kuten aina kun hän tuolle päälle sattui. Sama kammo, mitä tunsin ensi kerralla häntä kohdatessani, valtasi minut taaskin. Kumma ilme kasvoissa synnytti vastenmielisyyttä.

Vasta sitten kun hän rauhoittui täydellisesti, tyynnyin minäkin. Ja kun hän lauhtui lopullisesti, huokasi syvään helpotuksesta ja katsoi surumielisesti minua silmiin, — silloin olin taas sama ystävä, joka pidin päämääränä lievittää hänen tuskiaan.

Mutta silloin tein minä erään havainnon. Mainitsematta on minulta jäänyt, että ystäväni piti paljon absintista, tuosta huumaavasta nesteestä ja monta kertaa oli sillä sulattanut sydämensä, keventänyt mielensä. Kyllähän siten hankitut ihanat toiveet jälestäpäin pettivät ja katkeroina irvikuvina kouristivat, mutta hermojen turruttaminen väkevällä nesteellä antoi hetkeksi unhotusta.

Absinttilasi oli nytkin hänen vierellään pöydällä, mutta sen rinnalla näin nyt pienen pullon, jossa oli epäilyttävää ainetta. Sen lienee hän tuskan aikana ottanut taskustaan ja hiukan aavistin, mitä siinä pullossa oli. Kun hän oli nyt rauhoittunut eikä nähtävästi ollut käyttänyt pullon sisustaa, en minä hätäillyt. Vaan kyllä olin tarkkaavainen vartioimaan hänen liikkeitään ja valmis tempaamaan myrkyt pois. Myös heitin häneen surkuttelevan, vaan nuhtelevankin katseen.

Hän huomasi tämän, mutta hymähti sitten surullista hymyään ja sanoi:

— Elä pelkää, ystävä! Ei minulla ole rohkeutta. Jokin mahtava voima estää käyttämästä kättäni silloin kun tahtoisin. Tästä elämän kurjuudesta haluaisin päästä, mutta minun ei sallita. Minun määräni ei ole vielä hyvitetty eikä tulisi kuolemallanikaan maksetuksi. Minun täytyy kärsiä, nähdä kidutusta jo elämässä. Raivottaret ajavat minua ja täyttävät kostoansa. Se on välttämättömyys. Minä en voi sille mitään.

— Ehkäpä sinäkin vielä voit saada hoivaa, unhotusta, koetin minä lohdutella.

— Unhotusta en koskaan elämässäni, enkä hoivaakaan ennenkun luonnon järjestyksen mukaan ruumiini riutuu ja henkeni pääsee vapaaksi.

— Niin kauvan kun on elämää, on toivoakin, sanoin minä vastaukseksi hänen toivottomaan päänpuudistukseensa.

Hän painoi päänsä alas ja vapisi liikutuksesta.

— Elämälläni minuun itseeni nähden ei ole mitään tarkoitusta enää. Minä olen kuin haaksirikkoisen laiva, joka harhailee elämän merellä tietämättä suuntaa ja ilman päämäärää. Monet muutkin mahtanevat niin matkailla, mutta tuskin kenenkään alus on niin hylyksi joutunut kuin minun, ilman peräsiintä, ilman purjeita, ilman mastoja ja ilman kompassia.

— Kerro minulle elämäsi tarina, pyysin minä, kun näin hänen nyt olevan avomielisellä tuulella.

Ja hän nyt oli siihen valmis.

Hyväntahtoinen lukija, käsittele tätä nyt seuraavaa kertomusta myötätuntoisuudella ja säällillä. Silloin on sinulla sama tunnelma, mikä minulla oli ystäväni kertomusta kuullessa, silloin ymmärrät onnettoman ihmissydämmen kärsimykset. Oletko nähnyt aavalla aholla kasvavan nuoren, yksinäisen petäjän? Vapaana on se paisunut, vapaana kasvanut ja iloissaan kohottaa päätänsä taivasta kohti, ehkäpä ylpeänä luullen pilviäkin tapaavansa. Mutta sitte tulee jumalanilma. Salama välähtää taivaalta, iskee tuohon mitään pahaa aavistamattomaan petäjään, katkaisee sen latvan ja kannostakin vielä kiskaisee sälon ydinjuuria myöten.

Niin, sellainen kuva jäi ystävästäni, kun kuulin hänen kertomuksensa.

II.

— Sinä pidät minua kovin onnettoman — alotti ystävä kertomuksensa — ja niinhän minäkin sitä tunnen. Mutta usein myös on ajatukseni ja tunteeni niin turtana, etten käsitä minkäänlaisia tuskia. Ja nykyisin en enää sen onnellisempia hetkiä uskalla toivoa. Oletko kuullut kuinka ihminen ennen kuoliaaksi paleltumistaan rupeaa tuntemaan suloista lämpöä ruumiissaan, ja kylmän vihat ovat tunteettomia? Niin saatan minäkin usein olla kokemattoman kivuistani.

Mutta olen minä todella ollut onnellinenkin. Oi kun ajattelen syntymäpaikkaani, pientä merenrantakaupunkia Pohjanlahden rannalla! Minä muistelen sitä ja lapsuuteni aikaa kaihomielellä niinkuin ensimmäinen ihmispari lienee ajatellut kadotettua paratiisiansa. Myös minä olen ollut lapsi, iloinen, huoleton, rakastettu ja onnellinen.

Minulla oli suloinen, herttainen äiti, joka maailmassa ei rakastanut mitään niin paljon kuin minua. Hän oli lempeä olento, yksi niitä sieluja, joitten luulisi enkeleinä tähän maailmaan tulleen. Oi sitä armautta mikä oli hänen silmissään, ja hempeyttä kaikessa askartelemisessä! Minä en ole ainoa, joka näin arvostelen. Koko seutukunta tunnusti samaa.

Isäni oli pienestä pojasta oleksinut merillä. Hän oli "sivistyneestä perheestä" peräisin, mutta nuorena koulupoikana oli saanut vastustamattoman halun lähteä merille. Kun ei kotoa annettu tähän lupaa, karkasi hän omin päinsä. Niin hän jo nuorena tottui ja rakastui merielämään. Ensin palveli hän laivapoikana, mutta sitte kykynsä nojalla nousi parempiin paikkoihin ja pääsi jo nuorena perämiehen apulaiseksi.

Luonteeltaan oli isäni omituinen, hetkellisten mielialojensa ja oikkujensa orja. Hänelle saattoi yhtäkkiä pälkähtää päähän mitä kummallisimpia tuumia ja niitä hän äkkipäisyydessään pani täytäntöön. Mutta ne, jotka kaupungissa hänen tarkemmin tunsivat, sanoivat, että tuossa olikin hänen ainoa vikansa.

Hän oli kaunis mies. Rannikkokaupungin neitosten sydämmet tulisemmin sykkivät, kun tuli meriltä "kultatukkainen meripoika", kuten häntä hiustensa värin mukaan kutsuttiin. Merillä kulkevat toverinsa rakastivat häntä iloisuutensa, hilpeytensä tähden, mutta ihmettelivät sitä, että maissa hänen luonteensa hiljaiseksi, jörömäiseksi muuttui. Tätä hiljaisuutta taas muut pitivät hyvänä merkinä. Meripojat maihin päästyään tavallisesti ovat entistä rajummat, mutta tämä oli poikkeus. Hän oli melkein alakuloinen.

Hän ja äitini olivat olleet lapsuuden tuttuja. Ja äitini rakasti häntä vilpittömästi sekä hänkin oli kieltämättä koko intohimonsa tulisuuksella rakastunut äitiini. He menivät naimisiin, ja paria sanottiin hyvin onnelliseksi, kuten minulle vartuttuani kerrottiin. Isä heitti pois merielämän ja päätti ainaiseksi asettua maalle asumaan. Hänen todellinen tarkoituksensa oli tehdä äitini onnelliseksi. Kummallakin oli vähän rahoja ja he ostivat pienen huvilantapaisen talon kaupungin laidassa. Minun äidilläni oli veli, joka oli naimaton ja rikas. Hän omisti sen puolen kaupungin ympäristöä, mihin tuo huvilakin oli rakennettu.

Onnellisina olivat he eläneet vuoden, toista, kun minä tulin heidän rakkautensa pantiksi. Erinomainen lempeys, mikä oli äitini ominaisuutena, sai oikullisen isänikin viihtymään ja tuntemaan itsensä hyvinkin onnelliseksi. Kummallisia päähänpalkäyksiä sattui hänelle harvemmin. Minun varsin pienenä ollessani oli hän aivan ilman mitään aihetta tehnyt matkan Tukholmaan. Mitään ei hän äidille tai kenellekään siitä virkkanut. Levottomuus kotona oli ollut suuri, mutta pian oli hän palannut ja nolona oli pyytänyt äidiltä anteeksi tekoaan. Toisen kerran oli hän niinkään aivan äkkiä puikahtanut sisämaahan — muka tukkikauppoja välittämään. Muutaman päivän perästä oli hän sieltäkin palannut tekemättä mitään ostoja. Sellainen mielijohde oli vaan osunut hänen päähänsä ja koko tuo matka oli enemmän kuin tahdottomasti tehty. Lieneekö hänet tuollaisiin johtanut jokin herännyt seikkailuhalu vai oliko se vaan joku niitä hämääriä johteita, joille ei mitään selitystä löydy ja joista ihmiselämän moninaisuus on niin rikas? Kussakin ihmisessä on ongelmallisia ominaisuuksia, joita ei ihminen itse eikä hänen seurapiirinsäkään voi käsittää.

Mutta huolimatta näistä kahdesta oikullisesta tapahtumasta ei mikään sumentanut perhe-elämän rauhallisuutta ja hiljaista onnea. Isä oli noiden harhailujen jälkeen vielä herttaisempi, jos mahdollista. Mitään pahaa sanaa ei heillä välissään tiettävästi ollut koskaan. Ja äitini puolesta se olisi ollutkin tuiki mahdotonta. Minä olin heidän yhteinen riemunsa. Isäni harras tehtävä oli opettaa minua kävelemään, ja jokainen edistys lisäsi iloa. Kun jo totuin liikkumaan, sain seurata isää, missä vaan kykenin. Ensin olin hänen hupitoverinaan pihalla ja puutarhassa, missä isä yhtä ja toista askarteli. Sitte jo sain juosta hänen mukanaan kaupungilla, tuossa pienessä ja rauhallisessa sekä siistissä kylässä. Niinpä kävin enolassakin, yksinäisen miehen hauskassa ja hienosti sisustetussa kodissa. Sielläkin opin olemaan kuin kotonani ja tulin rikkaan enon lemmikiksi. Hän oppi minua pitämään aivan kuin omana lapsenaan ja oli äidilleni puhunut, että kun aika hänet jättää, tekee hän minut suuren omaisuutensa perilliseksi.

Aineellisesta toimeentulosta ei vanhemmillani ollut suurin murehtimista, vaikka ei tietysti varoja ollut liiaksi. Enon apua ei tarvittu, jota hän ei kyllä olisi kieltänyt. Menot olivat pienet, ja isäni monenlaisilla toimilla niihin tarvittavat rahat ansaitsi. Puutarhamme oli pääasiallinen tuottaja. Kyllä olisi isäni saanut parempituloistakin tointa, jos olisi meriammatin kokemusta tahtonut hyväkseen käyttää. Myös olisi enoni liikkeestään tahtonut hänelle luovuttaa laivain varustamista koskevan alan. Vaan isä ei siihen suostunut. Satamaa hän näytti pelkäävän ja vältti sinne menemästä. Toverit, jotka tapasivat, moittivat häntä tästä, pilkkasivat, että entinen "tervajakku" on tullut niin merikammoiseksi.

Aivan niin ei kumminkaan ollut asianlaita, että isä olisi itse merta pelännyt. Ei, päinvastoin kaikista päättäen rakasti hän sitä entisellä innolla. Mutta lempielementtiään hän ei katsellut satamasta eikä laivan kannelta. Sen sijaan souti hän usein lahdelmaan kaupungin vierellä, tyyneen ja hiljaiseen. Se oli varsinaisesta satamasta erotettuna niemen kautta. Harvoin meren myrskyt siihen muuten kuin maininkeina vaikuttivat. Lahden suussa oli saari ja se esti tuimat hyrskyt pääsemästä, vaan etenkin myrskyisinä aikoina saaren ja niemen lomitse näkyi mustat aallot vaahtoharjoineen soutavan ohi. Ja siellä se oli se aava meri, jonka rajaa ei näkynyt, vaan sulautui yhteen taivaan kanssa. Missä taivaan ranta, missä meren ääri? sitä minä ihmetellen kysyin itseltäni, kun myöhemmin kasvavana siellä ongiskelin.

Täältä käsin isä merta ihaili. Olen jälemmin ajatellut, että hän ihaili sitä kaiholla, kuten kadotettua nuoruuttaan. Vaan hiljaisesta lahdesta, rauhallisesta kotielämästä ei hän pyrkinyt pois. —

Tämä onnellinen kotielämä sai äkkiä kovan kolahduksen.

Minä olin viiden vuoden vanha, lapsuuteni riemuisassa ajassa, jolloin ensimmäiset kestävätkä muistot painuivat mieleeni. Paikkakuntalaiset, nuo rauhaisan, hiljaisen pikkukaupungin asujamet olivat oppineet pitämään isääni hiljukaisena miehenä, joka pääasiallisesti seurusteli vaan kotiväen piirissä. Milloin hän ei ollut kotona tai enolassa, istui hän meren lahdelmassa päiväkausia ahvenruohoston keskellä onkimassa. Siellä oli hänellä aikaa yksinäiseen mietiskelyyn, joka oli hänelle mieluista. Niin pian kuin minä kykenin, sain olla isän kanssa noilla onkimatkoilla.

Eräänä päivänä istuimme taas siellä veneessä. Isä itse onki useammalla ongella yhtä aikaa: antoi vavat nojata veneen laitaa vasten ja milloin ahven näykkäsi ja koho painui, kiskasi kalan veneeseen. Minulle hän pani täkyä ja koetin myös onneani.

Mutta nyt eivät tahtoneet kalat syödä. Isä oli niitä tosin muutamia saanut nostetuksi ylös, vaan minulle ei tullut mitään. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun itsenäisesti sain hoitaa onkeani. Tähän asti olimme isän kanssa olleet yhteisissä ongissa ja isän avulla olin nostanut kalat, mitä olin saanut. Tietysti olin erittäin kiihkeä saamaan yhden kalan. Sehän olisi itsetuntoani nostanut. Mutta kalaa ei tullut, ei, vaikka koetimme kaikki lahden ruohostot. Kun oli ylipäätään huono syönti, olisi isäni ollut halukas lähtemään kotiin, mutta minä pyysin, ettei vielä lähdetä ennenkun minäkin olen kalan saanut. Isäni olisi niin mielellään suonut minulle sen ilon, mutta odotus oli turha.

Silloin isäni mietteissään lausui: — Ehkäpä käymme koettamassa onneamme niemen toisella puolen, satamassa päin. Myös siellä on hyvää ahvenruohistoa ja kentiesi paremmin näykkäisi sekä sinäkin saisit kalasi.

Arastellen isä tätä puhui, ei sentähden että minä olisin vastenmielinen suostumaan ehdotukseen vaan pikemmin itsensä tähden. Ja hän alkoi soutaa lahden pohjukkaan, venevalkamaan päin, josta tavallisesti kotiin kulimme. Mutta minä rupesin itkemään ja pyysin että vielä lähtisimme koettamaan sieltä niemen toiselta puolen, ehkä minäkin kalan saisin.

Niin käänsi isä veneen. Souti niemen nenään, josta aukeni aava meri. Siitä kierrätti hän nopeasti veneen taas suojaan sataman puolelle. Kulimme vähän matkaa pitkin rantavettä ja asetuimme sopivalta näyttävään ahvenruohistoon, jossa heitimme taas onkemme pyydystämään.

Olimme nyt joutuneet satamaan, lähelle paikkaa, missä suuret ulkovesillä purjehtivat laivat laskivat ankkurinsa. Minä kiinnyin oitis onkimiseen enkä paljon tarkannut sitäkään, että siinä aivan meidän vierellämme parhaillaan käännettiin suurta ulkolaista laivaa, joka oli äskettäin tullut, tiesi mistä. Iloinen merimieselämä kuului laivasta.

Myös isä oli heittänyt onkensa, vaan hetken kuluttua ei hän niitä enää tarkannut. Hänen huomionsa oli kiintynyt kokonaan muualle, tuohon laivaan, köysien kitinä ja merimiesten huutoihin. Yksi vapansi putosi veteen, vaan sitä hän ei huomannut. Uljas mustakylkinen laiva kääntyi hiljalleen, majesteettillisesti köysien ja koneiden voimasta. Sitä silmäsi hän innosta hurmautuneena. Merimiehet juoksisivat reippaina toimissaan laivankannella, ja ne, jotka olivat kiinni köysissä, hoilottivat iloista merimieslaulua.

Kaikkea tätä katseli ja kuunteli isä kuin haltioissaan. Ja vihdoinkin yhtyi hänkin lauluun, joka näkyi hänelle vallan tuttu olevan.

Kun vihdoinkin kala nykäsi onkeani, katsahdin minä nopeasti isääni, vaan hän näytti niin kummalliselta. Mutta minä en joutanut tarkemmin katsomaan, taas nykäsi ja minä vetäsin aimo ahvenen veneeseen.

— Isä, katso isä! huusin minä. Mutta hän ei huomannut, ennenkun toistamiseen päästin ilohuodon.

— Kas vaan poikaa! sanoi hän melkein pä vieraalta sointuvalla äänellä ja jotenkin välinpitämättömästi. Minua kummastutti se, kun ei hän lämpimämmin ottanut osaa riemuuni.

Merimieselämä laivalla kiihtyi. Isä kuunteli sitä kuin jotakin hurmaavaa soitantoa. Hänen rintansa aaltoili sisällisestä innostuksesta.

— Eikös se kuulu hauskalta tuo? sanoi hän aivan kuin itsekseen.

Minä olisin vielä tahtonut onkia ja pyysin isän panemaan täkyä, mutta hän ei sitä ottanut huomionsa. Sanoi vaan vilkkaana:

— Kun sinä nyt olet kalasi saanut, saatamme lähteä kotiin. Vaan ennen sitä käykäämme katsomassa laivaa, että sinäkin näkisit läheltä, millainen se valtameren kyntäjä oikeastaan on.

Minä olin tullut hänen luoksensa. Hän puristi minua kovasti rintaansa vasten.

— Kuule, Tauno, tahtoisitko sinäkin tulla merimieheksi?

Minä en vastannut. Minua värisytti, sillä tunsin, että isäni ei ollut sama kuin ennen. Tuntui koko olentonsa muuttuneen. Uinailevasta isästä oli tullut jäntevä ja ryhdikäs mies, jonka silmissä paloi outo tuli. Minua pelotti ja nyt pyysin, että lähtisimme suoraan kotiin.

Isä souti kumminkin laivan luo, kiinnitti veneen nousuportaisiin, koppasi minut syliinsä ja pian

olimme yläällä.

Vieraalla kielellä, jota en ymmärtänyt, tervehti hän merimiehiä ja samassa olivat he hyvin vilkkaassa keskustelussa. Mistä lienevätkään puhuneet, mutta hauska oli isälläni. Hän naurahteli ja laski leikkiä, jota en ollut nähnyt hänen koskaan tekevän.

Minä olin siinä yksinäni laidan suojassa nuoratiekapuiden alla ja katsoin outoja esineitä laivassa sekä väliin isääni. Kukaan ei minua muistanut. Merimiehiä kokoontui yhä useampia isäni ympärille. Keulapuolelta tuli päivänpaahtama keski-ikäinen merimies. Isäni, nähtyään tämän, juoksi vastaan ja he rakkaasti syleilivät. Olivat tietysti vanhoja tuttuja, ystäviä entisiltä merimatkoilta. He istuutuivat vierekkäin. Ja puhetta olisi riittänyt vaikka kuinka kauvan.

Mutta minä rupesin itkemään, tunsin itseni niin yksinäiseksi. Menin isän luo ja pyysin, että hän lähtisi pois.

Isä käsitti asemani, mutta ei malttanut luopua. Hän otti minut syliinsä ja näkyi selittävän minusta toverilleen.

— Tietysti sinusta tulee merimies, sanoi hän silitellen päätäni. Tutustu laivaan! Saat tällaisella purjehtia meren toisesta äärestä toiseen, saat nähdä kaukaisia maita. Ja kun tuuli puhaltaa ja laiva heiluu, vettä kannelle pärskyy, silloin sinulla on hauska.

Tuo outo merimieskin kiikutteli minua polvellaan ja koetti viihdyttää. Mutta minä uudelleen rupesin itkemään ja rukoilin isää lähtemään äidin luo. Kun en antanut rauhaa, täytyi isäni vihdoin taipua. Vaikea näytti olevan erota vanhasta toverista ja laivasta. Kun isäni, pitäen minua sylissään, laskeutui portaita alas ja irroitti veneen, näkyi kyyneleet hänen silmissään. Eikä hän minulle sanaakaan puhunut.

Hän kuunteli vielä hetken aikaa merimiesten hilpeitä huutoja, painoi sitte päänsä alas ja huokasi syvään, kun alkoi soutaa venettä niemen ympäri.

Epävarmana ja äänettömänä kulki hän kotiin. Olisi unehuttanut ongitut ahvenetkin veneeseen, ellen minä olisi häntä siitä huomauttanut. Minä, vaikka olinkin vähäinen lapsi, ihmettelin mielessäni mikä isässä teki noin oudon muutoksen. Muistan vielä kuinka hän koetti vältellä kyseleviä katseitani. Hän ei luottanut itseensääkään.

Kotona äitikin ihmetyksellä tarkasti isän outoa käytöstä, mutta ei hän mitään puhunut. Isä pysytteli nyt enimmäkseen omassa huoneessaan ja vihelteli laulujen rallatuksia, joita ei ennen kuultu ja jotka eivät hänen entiselle luonteelleen ollenkaan sopineet. Kun äiti yritti menemään isän luo, tapasi hän oven lukossa. Vähän ajan perästä tuli isä luoksemme hyvin hämmästyneen näköisenä. Hänen katseensa oli niin rukoileva, niin sydämmeen tunkeva, että minä vieläkin muistan sen. Oudolla kiihkolla syleili hän äitiäni ja vakuutti rakkauttaan. Sitte otti hän minut syliinsä ja puristi niin kovasti, että minä oikein parkasin.

Tällaista hämmennystä kesti pari päivää. Minä näin, että äitikin oli hyvin levoton. Hän käytti kaiken lempeytensä ja alttiutensa sekä koetti ajaa pois oudon tunnelman isästä. Isä liuskeli enimmäkseen yksinään, etsi hiljaisuutta ja oli kuin jonkin yliluonnollisen voiman hurmauksen alaisena. Eräänä aamuna sitte oli isä kadonnut. Häntä ei näkynyt missään. Oli yöllä hiipinyt vuoteelta ja mennyt ulos. Kiihkossa nousi äiti ylös, tarkasteli kaikki mahdolliset merkit, jotka olisivat saattaneet viitata minne isä oli mennyt. Onkivavat olivat paikoillaan pystyssä tikapuita vastaan, pyssy oli seinällä naulassa poronsarvien nojassa. Puutarhassa ei näkynyt mitään merkkiä.

Sitte riensi äiti enolaan, siellä ei tiedetty mitään isästä. Eno kertoi suuren ulkolaisen laivan lähteneen varhain aamulla satamasta. Tuon kuultuaan valtasi äidin kauhea epäily, joka jo ennen oli pyrkinyt voittamaan häntä.

Hän juoksi kotiin ja etsi isän kamarista eikö siellä johonkin olisi merkkiä jäänyt. Aivan vaistomaisesti tuli hän aukaisseeksi myös pienen kotelon, joka oli laatikossa. Siinä säilytti isä omaisan mukanaan "kalliinta muistoa", nimittäin sormusta, jonka kannassa oli vaimonsa pienoiskuva ja hiussuortuva lasin sisällä. Nyt oli sormus poissa, vaan sijalla oli kirjelippu, jossa sanat:

"Minun täytyy lähteä. En voi seista vastaan. Vien tämän muiston mukaani. Elä tuomitse kovin ankarasti.

Jaakko".

Itkien tuli äiti huoneesta ja vaipui tuolille surun sortamana. Hän ei puhunut mitään, vaan ajatuksensa on helppo havaita. Hän ajatteli miestä, joka karkasi kodistaan, missä kumminkin rakkaus ja onnellisuus häntä ympäröitsi. Hän ihmetteli, ettei vaimon eikä lapsen rakkaus voineet häntä tyydyttää.

Mutta äidillä oli vielä toivo. Olihan isä ennen äkillisten mielijohteitten ajamana käynyt poissa kotoa tuolla tavalla, ja olihan hän sitte tullut takaisin. Merkillistä vaan, että tuo mielentila hänet vielä tapasi, vaikka olisi luullut sen jo häipyneen.

Hartaasti odotettiin isää kotiin. Kului päiviä eikä häntä kuulunut. Kului viikkoja, kuukausia — vuosia — ja yhä hän pysyi poissa. Tapaus koski syvästi äitiin. Kaikki kuulustelut olivat turhia. Isä oli hävinnyt vieraan laivan muassa.

Voin sanoa, että siitä saakka olen ollut isätönnä. Sen koommin en ole tuntenut oman isäni hellää rakkautta. Itse olisin minä tuon voinut sietää — lapsen kaipuu pian unehtuu — mutta minua säälisti äitini kärsimys. — — —

(Ystäväni keskeytti tässä lyhyeksi ajaksi kertomuksensa ja jatkoi sitä sitte uudistuneella innolla.)

III.

— Me asuimme edelleenkin tuossa huvilassa enon maalla kaupungin laiteella.

Minä olin isäni jo kotvan sitte unehuttanut, mutta äitini oli tuon tapahtuman jälkeen muuttunut unelmoivaksi ja surumieliseksi. Eno oli koettanut ottaa selvää siitä laivasta, jossa isä arvatenkin oli poistunut, mutta vähän valaistusta hän sai hämärään asiaan. Laiva oli mennyt jonnekin Espanjaan. Silloin kun eno teki kysymyksensä laivan kapteenille, ei siinä enää ollut yhtään suomalaista merimiehenä. Jos niitä oli ollut, olivat ne jolloinkin ennen poistuneet. Ei jälkiäkään siis isästä. Hän oli ja pysyi kadonneena.

Mikään aineellinen hätä ei meitä ahdistanut. Äidillä oli siksi tuloja, että säästäväisyydellä hyvin tultiin toimeen. Puutarhasta pidettiin huolta, kuten ennenkin, olihan äitini aina ollut isän apuna hoitamassa. Pienessä kaupungissa oli kasviksilla hyvä menekki ja äiti kyllä torille yhtä ja toista toimitti. Myös kasvatti hän siemenistä huonekasveja ja niistäkin sai hyvää ansiota.

Mutta ellei äidillä itsellään olisikaan ollut riittävästi varoja, ei meillä sittekään mitään hätää olisi ollut. Eno, rikas huoltajamme kyllä olisi ollut apuna. Hän oli minulle aivan kuin isä, ja veljen rakkaudella kohteli äitiäni. Hän koetti surussa lohdutella ja usein, kun vaan liiketoimiltaan pääsi, oli hän vieraana pienessä kodissamme. Mutta vielä useammin juoksin minä enoni luona. Se oli toisena kotina minulle. Silloin oli siellä elämää, kun minä juoksentelin muuten ihmisistä tyhjissä huoneissa.

Oi niitä hauskoja, minun elämässäni huolettomia aikoja! Iloisena minä kasvoin noiden kahden kodin suojassa ja yhdenikäisten kaupunginpoikien kera. Sanottiin, että minä tulin äitiini, olin niin hänen näköisensä, että hyvästi voitiin kumpikin yhdestä kuvasta tuntea. Ja siinä määrässä kun isääni unehutin, kasvoi rakkauteni, lapsen kiintymys äitiini.

Kun tulin kouluikään, aloin käydä kaupungin koulussa. Siellä sain leikkiverinikin, joita vielä kaipauksella muistelen. Tarkoitus oli äidillääni, että minä tulisin virkamieheksi, mutta enoni tahtoi käytännölliselle alalle. He sopivat niin, että asiasta päätettäisi vasta kun taipumukset rupesivat ilmenemään. Koulunkäyntini oli siis pääasiallisesti vaan alkeistietojen hankkimista eikä luvuistani suuria välitetty.

Minä olin jo tullut kolmentoista vanhaksi, kahdeksan vuotta oli kulunut isän katoamisesta. Äiti oli usein iltasilla vakuuttanut minulle, että kyllä se isä vielä tulee takaisin. Näin kyllä, että tuolla vakuutuksella äiti enemmän vaan tahtoi uskottaa itseään. Minusta se oli melkein yhdentekevää tulisiko isä tai ei. Uteliaisuus kyllä toisinaan vaivasi ja olisin minäkin halunnut nähdä minkälainen se isä nyt oli. Hyvähän hän aina oli minullekin ollut, olin aina saanut olla hänen kanssaan ongella.

Talven jälkeen hanget sulii. Nurmi rupesi vihoittamaan ja puut alkoivat lehteä tehdä. Silloin koulu loppui taas alkaakseen syksyllä. Kesä on koulupojan ihanin aika. Vapaana juoksentelin minä kaupungin ympäristöllä. Ja vanhan tottumuksen mukaan mieluisana huvipaikkana oli minulla tuo lahdella kaupungin vierellä. Isääni olin tullut siinä, että olin uuttera kalastaja.

Kesä oli lämmin, lämpimämpi kuin tavallisesti. Minä olin ollut ongella ja iltamyöhällä palasin kotiin raskaanlaisen ahvenkimpun kanssa. Tultua hankin vettä ja panin kalat siihen likoomaan. Ilta oli ihana enkä vielä malttanut mennä makuulle. Oi ne Suomen valoimat kesäyöt, löytyneekö missään niiden vertaa!

Minä istahdin tikapuun puolalle ja tahdoin vielä nauttia yön ihanuudesta. Minussakin oli vähän tuota isästäni perittyä haaveilulunnetta ja se erittäinkin ilmestyi näin kesäisinä iltoina. Usein ennenkin olin myöhään istunut samoilla tikapuilla antaen ajatukseni vapaasti liidellä.

Pieni kaupunki näytti niin unelmoivalta edessäni. Lähinnä oli ensin vähän heinämaata, talo siellä ja täällä jotenkin harvassa, vihdoinkin useampia taloja yhdessä ryhmässä kirkon ympärillä. Yön hämärä asetti ne hyvin viehkeään valoon. Kauvempaa metsän puolelta kuului yöllisen laululinnun lauleloa. Taivaanrannalta ruskotti. Aurinko oli vasta maille mennyt. Ruskotus laajeni sille suunnalle, mistä päivän valti taas hetken kuluttua uudella pirteydellään nousisi.

Jonkun aikaa istuttuani kuulin astuntaa yökosteassa, nuoskeassa nurmessa. Ja huoneuston takaa esiintyi outo, muukalainen mies. Hiljaisena, alla päin käveli hän pihalla, ei huomannut minua, sillä tikapuut olivat kuistin suojassa eikä hän suuresti ympärilleen katsonut.

Vihdoinkin käveli hän ovelle ja yritti menemään sisään. Minä näin selvästi hänen kasvonsa. Kullankellervä tukka, silmät unelmoivat, syvälle painuneet. Mitä! Isä, isähän se oli. Olin huudahtaa hämmästyksestä. Minä tunsin nuo vieläkin kauniinmuotoiset kasvot. Paljon hänessä tosin oli muutosta tapahtunut, mutta entisyyden muisto ei pettänyt. Varhaisessa lapsuudessa mieleenpainunutta kuvaa oli kasvaessani valokuva täydentänyt. Korvaparta, jota olin tottunut kaupungilla toisinaan liikkuvissa englantilaisissa näkemään, oli oudointa uudistusta, mikä isässä nyt silmään pisti.

Mutta minulla ei ollut kauvan aikaa tehdä huomioita. Isä seisoi vielä ovelle. Mieleeni johtui, että tämän odottamaton tapaaminen vaikuttaa ehkä häiritsevästi äitini terveyteen. Aijoin juuri kiiruhtaa äitiäni valmistamaan, kun puutarhan portilta kuului sydämmeen tunkeva ilohuuto. Äiti olikin vielä ollut puutarhassa kauniin illan houkuttelevana kitkemässä kukkapenkkejä. Sattumalta hän tuli tähän täydentämään kaunista perhenäytöstä.

— Tiesinhän minä, että sinä tulet, huudahti hän ja lankesi isän kaulaan.

Isä näytti tuosta säikähtävän, mutta rakastavana hän vastasi äidin tervehdykseen. Minä juoksin siihen, ja ilo oli kolminkertainen. —

Taaskin oli isä kotona. Entisen elämäntapansa hän heti otti, ja syrjäisille lienee näyttänyt elämä kodissamme samanlaiselta kuin se oli ennen isän lähtöä. Yhdessä isä ja äiti hoitivat puutarhaa, eikä isä ollut unehuttanut tuota lahdelmaa tai kalastushaluaan.

Mutta asiat eivät sittenkään olleet ennallaan. Vaikka isässä voi huomatakin hellyyttä äitiä kohtaan, oli hänen käytöksessään jotakin hyvin vierottavaa. Hän oli entistään synkkämielisempi ja aivan kammoi itseään. Siitä, missä hän oli nuo kuluneet kahdeksan vuotta viettänyt, ei hän maininnut vähääkään, ja näytti siltä, että hän pelkäsi ajatustakin sinne päin. Siksi hienotuntoinen oli äitini, ettei viitannut sanallakaan tuohon. Hänestä oli hyvä näin, hyvä että isä oli tullut kotiin.

Onnellisesti kului nyt vuosi, kului toinenkin. Isä oli kyllä alakuloinen ja omituinen, mutta sellainen oli hän ennenkin ollut, vaikka ei samassa määrässä kuin nyt. Usein oleskeli hän yksinään, ei ainoastaan ulkosalla vaan omassa huoneessaankin. Mitä hän lienee toimittanut? Sanomalehtiä hän uutterasti luki ja tuli niitä vieraskielisiäkin. Myös näytti hänellä olevan kirjevaihtoaakin, sen oli äiti huomannut, mutta ei mitään kysynyt. Parhaimpansa koetti äiti häntä hoitaessa. Näytti siltä, että isä tyyntyisikin, että häviäisi pois se ikävä tunnelma mikä oli häneen jäänyt viime matkan jälkeen. —

Taaskin oli kesä, kaksi vuotta isän palauksen jälkeen. Tapana oli isällä noutaa posti kaupungin postikonttorista. Huvikseen käveli hän tuon matkan eikä suvainnut minun sitä hakea. Toisinaan sain kumminkin olla hänen matkassaan.

Me kulimme nytkin postikonttoriin. Sanomalehtien joukossa annettiin sieltä isälle kirjekin. Tuskin oli hän nähnyt sen, kun kiireesti sivalsi taskuunsa. Minä ihmettelin tuota. Ehdin kirjettä nähdä vaan sen verran, että siinä oli amerikkalainen postimerkki päällä. Me koulussa keräilimme postimerkkejä siihen aikaan ja niin olivat amerikkalaiset merkitkin minulle tuttuja.

Konttorista lähtiessä näytti isä hyvin hermostuneelta. Kadulla hän antoi minulle sanomalehdet ja käski kiiruhtamaan kotiin. Minä tottelin. Kun olin jo ehtinyt kaupungin laitaan, näin isän tulevan kaukana jälessä ja lukevan kirjettään. Minä en häntä enemmin katsonut, kiiruhdin kotiin ja minusta isä tuntui taas niin omituiselta.

Isä tuli kotiin, vaan vältteli äidin katseita ja taas pian poistui kaupungille palatakseen illalla. Ja yöllä sitte katosi hän. Hän oli salaa lähtenyt kotoa.

Pöydällä oli kirje äidille. Kun hän kiireesti sen avasi, putosi sieltä sisältä setelirahoja, jotka minä otin ylös ja näin niiden arvon tekevän tuhantisen markkaa. Enempää huomiota en minäkään joutanut niihin

kiinnittämään, sillä luettuaan kirjeen parkasi äitini kauhistuksesta, aivan kuin olisi elämän jänne hänessä katkennut. Hän vaipui tunnotonna maahan. Minä juoksin hakemaan apua, ja äitini nostettiin sänkyyn. Lattialta otin tuon onnettoman kirjelapun, johon isäni oli kirjoittanut:

"Minun on mahdoton jäädä, olen tehnyt suuren rikoksen. Jää hyvästi — ainiaaksi. Sovitukseksi rikokselleni ei riitä anteeksi saanti.

"Ainoa mitä voin, on turvata aineellisesti asemaasi, — josko sitä ottanet vastaan."

Nopeasti nämä rivit silmäsin, juoksin sitte enolaan, josta lähetettiin minut hakemaan lääkäriä. Kotiin palatessani kulin samoja teitä kuin eilen tullessamme postista. Tie huvilalle oikein heinämaana käytetyn, kaupungin asumattoman tonttiryhmän poikki. Siellä sattui silmiini paperipalanen, ja kun näin tuossa postimerkin kiiruhdin sitä ottamaan. Paperi oli revitty kirjeenkuori, jotenkin nuhraantunut jalkain tallaamana. Postimerkki oli amerikkalainen. Arvasin, että se oli isäni kirjeestä. Minä pistin sen taskuuni ja arvelin sitä tarkemmin katsoa kotona.

Kun saavuin kotiin, oli äiti hyvin huonona. Kuume ahdisti häntä ja hän houraili. Lääkärillä oli suuri työ pelastaessa häntä. Useita päiviä oli äidin tila epävarma. Ankara mielenliikutus oli sortanut hänet. Vähitellen hän kumminkin rupesi tointumaan. Kärsimyksensä olivat kauheat. Hän valitteli itsekseen: "Miksi menit pois? Niinkö maksoit sen huolenpidon ja rakkauden, mitä olin osoittanut kohtaasi? Enhän minä kysynyt salaisuuksiasi, en rikoksiäsi." Ja toisinaan näihin valituksiin liittyi ankarampaakin: "Joka noin voi jättää rakastavan vaimonsa, ei ansaitse rakkautta. Rahallako luulit tuskani huojentavan?"

Kun äiti vihdoinkin tervehtyi, oli hän suuresti muuttunut entisestään. Hän oli kuin hauraaksi poltettu rauta, oli ilman jänteveyttä, ilman voimaa. Melkeimpä näytti siltä, ettei hän elänyt enää tätä maailmaa. Mutta miestä kohtaan, joka oli hänet toisen kerran noin katalasti hylännyt, tunsin hän nyt todellakin katkeruutta, ehkä myös vihaakin. Sitä oli hän sanonut enollekin. Tämä mieliala oli poikkeus äidin tavallisesta luonnosta. Mutta herttainen, rakastava sydän oli ylen kurjaa kohtelua saanut kokea. Isäni jättämät rahat käski hän minun viedä enolle. Hän ei tahtonut niihin koskea. Mutta ei hän mitään muuta virkkanut niiden johdosta, lieneekö edes kummastellut mistä isä nuo rahat oli saanut, joka seikka minua usein ajattelutti.

Ennenkun vuosi oli umpeen kulunut, peitettiin rakas, hellä äitini maan kylmään poveen. Kuolinvuoteellaan kutsui hän minut luokseen ja sanoi: "Jos milloin tapaat isäsi ... sano hänelle ... että ... minä..."

Sen enempää en minä kuullut. Kuiskattu ääni vaipui kuulemattomaksi. Mitä tarkoitti hän sanoa? Mutta hänen kasvoillaan lepäsi sellainen autuaallinen rauha, ettei se voinut olla vihan ja tuomion sekoittama. Taistelun voittaneena nukkui hän onnellisena.

Hautajaisten jälkeen jäin minä enolaan ja siitä saakka kasvoin hänen yltäkylläisessä, isällisessä kodissaan. Oma isäni tuli kyllä toisinaan mieleeni, mutta minä muistelin häntä vihalla äitini kärsimysten takia.

Isäni pysyi edelleenkin poissa, ei kumminkaan aivan jälkiään näyttämättä. Vähän jälkeen äitini kuoleman tuli enolleni häneltä kirje, lähetetty Rio Janeirosta, Brasiiliasta. Kirjeen sisällä oli pankkiosoitus tuhannelle markalle, ja isä pyysi enoani toimittamaan se äidille. Hän arveli, että paremmin äiti ottaisi rahan vastaan, kun se tulisi enon käden kautta. Itsestään hän ei mitään tietoja lähettänyt. Seuraavassa postissa palautti eno tämän rahalahetyksen sekä samassa lähetti nuo isän ennen antamatkin tuhat markkaa ja kirjoitti, ettei äiti niitä tarvitse, ja vaikka hän olisi tarvitsemassakin, ei hän niitä kuitenkaan käyttäisi. Sen tarkempaa tietoa ei eno antanut äidin kuolemasta. Ajatteli, ettei se enää kuulu kunnottomalle isälle.

Mutta minun postimerkkikokoelmassani oli paitsi tuota brasilialaista myös se Yhdysvaltain merkki, jonka olin löytänyt tieltä seuraavana päivänä isäni karkauksen jälkeen. Siinä oli jotenkin selvä leima: New York. Nuhraantuneen kuoren olin heittänyt pois, vaan havaitsin siitä kumminkin, että osoite kirjeessä ei ollut isälleni. Sen vuoksi en pannutkaan sille suurempaa arvoa ja rupesin epäilemään tokko se löytämäni kuori olikaan isälle tulleesta kirjeestä. Lienee joku muu viskannut sen tielle. Kun nyt isäni kirjoitti Brasiiliasta, en enää tehnyt mitään arveluita. Enoni ei mitään puhunut. Ehkä uskoi hän isän kuleksivan syvän meren laivoissa, kun oli niin seikkailuhaluinen ja rakasti merta. Enoni kouluutti minut läpi lyseon, ja polyteknillisessä opistossa valmistauduin sitte insinöörin tutkintoon. Konealalle oli haluni, ja sitä tuumaa enonikin kannatti. Vuosi oli enää minulla jäljellä, kun olisin saanut tutkintoni suoritetuksi. Enoni sairastui silloin äkkiä ja minut kutsuttiin kotiin. Saavuin juuri hänen kuolinvuoteelleen. Rakas, hyväntahtoinen enoni siunasi minua ja sanoi:

— Sinä olet perilliseni, suorita tutkintosi ja matkusta sitte

Amerikkaan, siellä on uusi maailma, jossa toimesi menestyy loistavasti. Siellä voit edelleen kehittyä.

Vähän ajan kuluttua oli hän ruumiina. Testamenttinsa mukaan lankesi koko suuri omaisuutensa minulle. Tuo omaisuus nousi miljoonaan.

Nyt olin minä rikas, mutta orpo, yksinäinen nuorukainen. Isästäni en kuullut mitään ja minusta olin yhdentekevä, mikä oli hänen kohtalonsa.

Järjestin omaisuuteni niin, ettei minun tarvinnut antautua liikehuoliin. Sitte kävin minä vielä itkemässä äitini ja enoni haudoilla, jotka olivat vierekkäin lehtevän koivun alla pienen kaupungin hautausmaalla.

Sen jälkeen en ole kotiseudullani käynyt. Vuoden perästä suoritin tutkintoni ja lähdin nuorena, toiverikkaana insinöörinä Amerikkaan. Mitkään leipähuolet eivät luonnollisesti minua ahdistaneet, mutta tahdoin edistyä alallani. Toisekseen tuntui siltä kuin olisin huvimatalla. — —

— Mutta se oli minulle onnettomuuden matka, lausui ystäväni ja painoi päänsä surullisena alas.

IV.

— Nyt alkoi uusi ajanjakso elämässäni, jatkoi ystäväni taas kertomustaan, kun oli hetken aikaa levännyt ja huulten kostukkeeksi kulauttanut siemauksen absinttilasista. Edellisessä jaksossa ei minulla omasta puolestani ollut mitään suurempia kärsimyksiä. Tosin oli kohdallani suruja, jotka minuunkin vaikuttivat, mutta kompastukseni kohtasin vasta uudessa maailmassa.

Olin viidenkolmatta vuotias, kun tulin Amerikkaan. Haluni oli saada ammattitaitoa ja sen vuoksi käytin kaikkia tilaisuuksia hyväkseni. Maalle astuin New Yorkissa, jossa heti näin kuinka suuret tutkintoalat täällä aukesivat silmilleni. Ihmetellen katsoin insinööritaidon mestariteosta, rautaista riippusiltaa, joka yhdistää kaksi miljoonakaupunkia, New Yorkin ja Brooklynin, toisiinsa. Vaikka pääsinkin selville rakenteiden yksityisyyksistä, ei se kunnioittavaa ihmetystäni vähentänyt. Laskuissaan piti mestarin olla senkin insinöörin, joka uskalsi ohuille rautapatsaille nostaa rautatien suurkaupungin katujen päälle.

Oitis innostuin alaani ja rupesin hankkimaan käytännöllistä oppia suurissa tehtaissa. En viipynyt kaukaa New Yorkissa, kun jo matkustin Chicagoon ja niin kaupungista kaupunkiin, suurista tehtaista toisiin. Kuvemmin oleskelin Pennsylvanian mahtavissa konepajoissa ja tutkistelin koneistoja Massachusettsin kutomoissa. Tein kovaa työtä, kun näin sen kehittävän itseäni. Aloin, suoraan sanoen, alusta, kävin oppikurssin uudestaan, kun vihdoin rupesin luottamaan itseeni ja taitooni.

Itse asiassa tutustuin minä pian Amerikan oloihin, onhan kotiutuminen luonteeni ominaisuuksia. Englanninkielen opin hyvin ja rupesin saamaan arvokkaita tuttavuuksia amerikkalaisten parissa, etupäässä omasta ammattipiiristäni.

Tulevaisuuteen nähden ei minulla ollut mitään mietittyjä suunnitelmia. Elin vaan päiväkseni. Työ huvitti minua, tarttuipa olentooni kiihko, mikä on omituista tuolle kummalliselle maalle. Aloin suunnitella itse koneistoja ja niiden kautta rupesin saamaan nimeä sekä arvoa tehtailijain silmissä. Kun minulle vihdoin tarjottiin neuvottelevan insinöörin paikka eräässä toiminimessä, asetuin siihen.

Tässä asemassani ei työ ollut mitään rasittavaa. Joutoajoillani hain seurapiiristä huvitusta. Minua miellytti Amerikan teeskentelemätön, vapaa elämä. Sitä jäykkyyttä ja muodollisuutta, mikä eurooppalaisessa seurapiirissä tympäsee, ei ollut täällä nähtävänä ollenkaan. Insinöörit vielä lähentyvät siinä suhteessa taiteilijoita, että ovat käytöksessään mutkattomampia kuin esimerkiksi tiedemiehet, joiden syvällinen periaatteellisuus ei ota oikein sulaakseen yhteen hauskan seuraelämän kanssa.

Luonteeni samoin kuin ulkonäköni olen pääasiallisesti perinyt äidistäni, mutta kyllä minussa silti on aina ollut taipumusta myös isäni synkkämielisyyteen ja jörömaisyyteen. Vaan tämä ei minua Amerikassa päässyt huomattavasti vaivaamaan. Tekee mieleni sanoa, ettei minulla ollut aikaa siihen. Ja mitäpä minulla olikaan huolehtimista! Oli mieluisata työtä, ja olinhan varakas sekä itsenäinen.

Minä olin amerikkalaisiin oloihin niin mielistynyt, että melkein unehutin syntyperäni. Tuttavistani tuskin yksikään osasi pitää minua muuna kuin amerikkalaisena, ehkäpä puhtaana jenkkinä. Jos kielessäni havaitsivat vähän outoa sointua, saattoivat ajatella minun olevan saksalaisesta kodista tai

seurapiiristä lähteneen. Mutta syntyperä Amerikassa herättää yleensä hyvin vähän, tuskin ollenkaan huomiota. Ei kysytä mistä olet peräisin tai mikä olet ollut. Eletään vaan nykyisyydessä ja tehdään ihmisistä sen nojalla johtopäätöksiä. Niin ei ollut koskaan puhetta kansallisuudestani.

Kun olin nelisen vuotta ollut Amerikassa, olin kuin kotonani. Suomea en suurin tullut muistelleeksi, ja ikävät muistot lapsuutenikin ajoilta olivat enimmäkseen hälventyneet. Orvosta tulee pian kosmopoliitta, jolle on koti jokapaikassa. Varallisuuteni salli minun elää, kuten hienot seurapiirit Amerikassa. Tuttavanikin olivat sieltä, etupäässä toimeliaisuutensa kautta rikastuneista teollisuusperheistä. Elämäntapani muodostui niiden mukaan. Talvisin olin töiden touhuissa, ja kesät kuluttelin huvitteluissa. Yhden kesän olin erään Philadelphian rautatehtailijan kanssa kylpemässä Atlantic Cityn matalilla, toisena kesänä kyntelin muutaman Connecticutin suutarimiljonäärin seurassa tämän mahtavalla huvilaivalla Atlantia. Merellä on minuun erityinen viehätysvoima, kaiketi perintö isästäni. Silloin amerikkalaisten kesämatkailijani tavoin, päästyämme Euroopan rannoille, pistäysimme Pariisissa ja Monte Carllossa. Palasimme ihanain Azoorien ja palmurikkaan Bermudan kautta, jossa viimeainitussa oli vierasvaraisella laivaisännälläni huvila.

Yhdeksi kesäksi asetuin minä sitte Newportiin, tuohon pieneen, ihanaan merikaupunkiin Rhode Islandissa, jossa kesällä komeat ajopelit, Amerikan hieno seurapiiri, kaunottaret y.m. ovat nähtävänä. Vanderbiltien ja muiden upeat marmoripalatsit todistavat, että täällä hyvin viihdytään. Heti kun vesi meressä lämpiää, rientää tänne väkeä Amerikan kaikista suuremmista kaupungeista. Asumattomat huoneukset muuttuvat ylellisiksi, silkkiverhot akkunoissa nostetaan ylös, portaitten messinkiset kaiteet kiilloitetaan kullanvärisiksi ja varaovet poistetaan. Ravintoloissakin alkaa tällöin elämä. Komeita ajopelejä seisoo edessä, kukkaisverannat ovat kunnossaan, uutimet antamassa varjoa. Ja neekerit liikkuvat vilkkaina ansaiten palveluksellaan nyt muutamissa kuukausissa enemmän kuin tavalliset ravintolapalvelijat vuodessa.

Kaduilla ja ajopuistoissa oikein kuhisee komeutta. Vaunuja, satoja eri malleja, liikkuu tuossa kirjavana joukkona, osa hevoseettomia sähköllä tai puristetulla ilmalla liikkuvia, toiset syöttiläsvaljakoiden vetämiä. Hevosten harjat ja hännät ovat leikatut, sääli niitä, kun muoti on ruvennut eläinten kidutusta edistämään. Tuossa urheilija yksinään ohjaa vaunupariansa, tuossa on neitosella ohjakset kädessä, ja raisu hevonen tottelee hänen komennustaan. Tuossa ajaa kokonainen perhe nelivaljakon vetämänä, edessä istuu ajuri ja lakeija univormuihin puettuina. Komeutta ja loistoa!

Ja tuolla vaunutien vierellä puistossa kulkee ratsastajain tie. Siinä ravaa useita ratsuja, kantaen miestä ja naista siroissa ratsupukineissa. Toisella puolen on sementillä laskettu tie polkupyöräilijöille. Yhtenä nurinana lentää jalkarattaat. Muiden joukossa on siinä tandemeja, jopa polkupyöriä koko perhettä varten.

Mutta mitä näistä kertoilen? Jotakin sellaista voit nähdä muissakin huvilakaupungeissa kesäisin, vaikka tuskin aivan niin yksinomaisesti komeassa muodossa.

Vilkkainta ja iloisinta on kumminkin elämä Newportin hietarannalla, jossa hieno väki virkistelee itseään uinnilla. Kuumimman päiväpaisteen aikana tuntuu siltä kuin koko kaupunki olisi sinne siirtynyt. Satoja, ehkä tuhansia ihmisiä pulikoipi ilakoiden rannan vedessä tai hautoo itseään hietikossa. Herrat seurustelevat naisten kanssa kuni tanssisalissa. Se on vapaata, hauskaa elämää. Kaikki seurustelu käypi hienosti ja kohteliaasti.

Siellä on tapana viettää muutamia tunteja päivässä. Joillakuilla perheillä on omat pukuhuoneensa, mutta toiset vuokraavat itselleen sellaisen, vaan ainoastaan harvat ovat ilman omaa uimapukua. Naisilla on noissa puvuissa tarkat muotinsa, kuten muissakin pukineissa, ja ihmetellä täytyy niissä esiintyvää aistikkaisuutta ja siroutta.

Oikeastaan on ranta jaettu eri perheitten ja yleisempien uimahuoneitten välillä. Välimatkaa on muutamia kymmeniä sylejä. Pingoitettu nuora määrää nuo rajat ja ulettuu veteenkin, jossa nuorista pidetään kiinni ja annetaan aaltojen huuhtoa ruumista. Varsinaisesta uinnista ei ole paljon puhetta, sillä harva rohkenee mennä syvemmälle ja heittäytyä uimasilleen. Onpahan se sellaista vedessä räpiköimistä. Pilaa lasketaan ja syydetään vettä toistensa päälle.

Mutta verrattain vähäinen on se aika, minkä "uija" tavallisesti tuossa rannan matalassa vedessä oleskelee. Enemmän viipyy hän hietikolla, missä istuskellaan ryhmissä, hautaudutaan hiekkaan ja otetaan "aurinkokylpyä". Monet naiset kumminkin suojelevat päivänvarjoilla päätänsä liian kuumilta säteililtä. Toiset kävelevät tasaisella hiekkapermannolla välittämättä nuorain merkitsemistä rajoista. Niin kuljetaan uimapaikalta toiselle, tehdään tuttavuuksia ja juodaan virvokkeita.

Näyttää siltä, että tuo uimatapa ei ole syntynyt niinkään uimisen halusta, vaan sentakia, että näin kuumimpana aikana päivästä voidaan pukeutua kevyempään pukuun ja saada vilvoitusta.

Tuolla minäkin toverieni kanssa tavallisesti parituntia keskipäivästä loikoilin uimarannan hietikossa tavanmukaisessa uimapuvussa. Kaskuilimme, polttelimme sikaretteja ja väliin maistelimme virkistysjuomia. Olin vasta lyhemmän aikaa ollut seudulla, joten tuttavapiirini oli pieni eikä siihen lukeutunut yhtään naista. Toverit olivat nuoria miehiä, iloisia kaikki. Ja leikkiä lasketellen katseltiin uipaa yleisöä pitkin aavaa, valkoista rantaa.

Aurinko paistoi heleästi. Aallot leveinä vyöryinä syöksyivät rantaan huuhtoen paljaita jalkojamme, jotka olimme haudanneet hiekkaan. Vihreällä paistoi aurinkoa vastaan tuo vesi, laineiden vaahtopäät valkoisina pärskyivät uimakansan ilakoidessa.

Kussakin nuora-aitauksessa oli uijia tai päivän paistattajia. Monenvärisiä hameita hulmusi vedessä. Posket punottivat virkistyksestä ja elämän ilosta. Nuoret miehet saattelivat hietikolla neitosiaan, jotka pitkissä sukissa ilman kenkiä, lyhyissä hameissa, avokauloin ja päin sipsuttelivat päivänvarjo kädessä.

Minä loikoessani hiekassa olin haaveellisella tuulella, katselin merta ja aaltojen loisketta rantaan. Jäin siinä sanattomaksi ja annoin toverieni pitää hauskaa. Kaikesta huolimatta tunsin itseni niin yksinäiseksi tässä ihmisvilinässä.

Kumminkin huomioni kiinnitti puoleensa kaksi naista siinä vähän matkan päässä. He näkyivät olevan vähän muista erillään, nojasivat vedessä muudanta nuuraa vasten selkäulapalle päin ja ottivat vastaan vyöryviä laineita. Vanhempi nainen oli kääntyneenä meihin päin, lihava rouva kauniilla kasvopiirteillä. Nenä ohut, vaan kauniisti kaareva, otsa kunnioitusta herättävä ja leuka päättävä. Hänen vierellään seisoj melkein ujona nuori tyttö. Kasvoja en kyllä nähnyt, vaan siro oli vartalo, jonka piirteet selvästi näkyivät, kun vesi oli väljän puvun painanut ruumista vasten. Kaula valkoinen, soma kuin joutsenella. Hiukset näyttivät vaaleankellertäviltä, olivat kumminkin pääläeltä peitetyt. Kun vesi vallattomasti huuhtoi hänen jalkojaan ja hulmuutteli valkoista hametta, koetti tämä häveliäänä käsillään painaa sitä alas. Silloin sattui hänen kasvonsa minuun päin. Mikä viehäytys! Vaaleaverinen hän oli, posket terveempunaiset, otsa kirkas ja juovaton, — niin mitäpä yritänkään, enhän kumminkaan täysin ansiollisesti voisi kuvata tuota kylpevää nereidiä kauniissa ympäristössä. Voinetko kuvitella häntä seisovaksi kirkkaassa paisteessa, korkea vihreä aalto kuvan taustana ja laineen päät pärskähtäen vaahtona hänen silmilleen.

Neitonen naurahti riemastuksesta, pyyhki veden silmistään, ja oli kuin kaksi kirkasta tähteä olisi kääntynyt meitä kohti. Minä olin haaveissani, näkevinäni ihanaa unta. Ennenkun pääsin oikein selville, oli näky kadonnut.

Toverini sattui silloin nousemaan kävelyille. Minä seurasin heitä. Ei aikaakaan kun kulimme rantamalla heidän ohitsensa. Tytär ja äiti istuivat jo matolla keskustellen keskenään. Me kulimme ohitse, vaan vähän matkan perästä käännymme takaisin. He olivat silloin menneet veteen huuhtomaan itseään ja nousivat juuri nähtävästi mennäkseen pukuhuoneeseen.

Minä kiirehdin omalle aitauksellemme, nopeasti huuhdoin itseni vedessä hiekasta ja menin kammiooni vaihtaakseni uimapuvun tavalliseen vaatetukseen. Olin pian kadulla, jota myöten rannalla liikkuva yleisö kulki, odottamassa — ketä? Nähtävästi tovereitani, mutta ajatuksissa kulki toivomus, että sais nähdä tuon nuoren neidon. Kävelin siinä hermostuneena. Ei toverinikaan vielä tulleet. Komeita vaunuja kulki ohitse ja iloista kylpykansaa.

Samassa näkyivät toverini. Minä kävelin heitä vastaan. Mutta nyt tuolta viereisestä kylpyhuoneesta tulivat ne toisetkin. He tulivat aivan vastaani. Neidon verevät kasvot ilmaisivat terveyttä, elävyyttä. Ohi kulkiessaan sattui sulotar vilkaisemaan minua suurilla, kauniilla silmillään, vilkaisi vapaasti, mutta niin viattomasti ja teeskentelemättömästi, että minusta oli oikein ihme tavata sellainen katse suurmaailman ihmisten joukossa.

Voin sanoa, että tuo hetki teki muutoksen elämässäni. Sen jälkeen en ollut enää sama huoleton ihminen. Tuo viaton katse tunkeutui sisällisimpään olemukseeni. Toverini huomasivat sen ja kysyivät kummastuneina:

— Mikä sinuun tuli, Tauno?

Seuraavana päivänä ja aina siitä lähtien säännöllisesti olin minä tuolla uimarannalle menevällä tiellä, mutta uimaan ei minua haluttanut. Milloin tovereja lyöttäytyi matkaani, koetin minä tekeytyä innokkaaksi tenniksen pelaajaksi. Tenniskenttä ja verkko oli nimittäin tien ohessa nurmikolla. Siinä kulutin minä aikaani odotellen aatoksieni ihannetta. Ja usein näinkin tuon tytön äitinsä matkassa. Joka päivä määrätyllä ajalla menivät he uimarannalle ja palasivat hetken kuluttua takaisin. Koskaan en nähnyt muita heidän seurassaan. Vaikka äitinsä oli tummaverinen, oli tyttö kumminkin vaalakka. Neidon vaaleanpunervat kutrit olivat niin tuuheat, että kasvot näyttivät melkein olevan kääriytyneinä kokonaan niiden sisään.

Minä olin nähin saakka ollut huikentelevainen ja ajattelematon. Mutta nyt valtasi minut jonkinlainen pyhä tunne, joka väkisinkin teki minusta vakavan henkilön. Mitään varsinaista näkyvää aihetta ei minulla ollut tuohon. Mitä minuun koski tuo viattomuuden ilmiö suurmaailman huvipaikalla? Näin koetin kysellä itseltäni. Mutta se vaan enemmän vangitsi minua. Minä pidin itseäni kuin rikollisena, joka uskalsin ihannella tuollaista katsetta.

En voinut olla katsomatta häntä, en etsimättä hänen silmäystään. Ja joka kerta hän loi silmänsä minuun ohi kulkiessaan. Merkillistä, että minä tästä aina hämmennyin. Tarkoitukseni oli jotenkin hankkia tilaisuutta tuttavuuden tekemiseen, mutta aina minä sotkeuduin. Toivoin että tennispeli olisi minulle apuna, mutta ei hän näyttänyt olevan niitä urheilevia naisia, joita Amerikassa on niin paljon.

Sain tietää, että hän oli hyvin toimeentulevan liikemiehen tytär ja äitinsä kanssa vietti kesää Newportissa. Isä itse kuului melkein alinomia olevan liikematkoilla. Varsinainen asuinpaikka oli heillä New Yorkissa.

Eräänä aamuna oli hyvin tuulinen ilma. Taaskin palasi ihanteitteni esine äitinsä kera rannalta. Tuuli lennätti hänen kaulaltaan hienon silkisen huivin maahan. Minä kiiruhdin luo ja nostin huivin sekä tarjosin hänelle. Neito loi minuun miellyttävän kiitollisen katseen; äiti puolestaan katsoi terävästi ja tutkivasti.

He seisahtuivat siihen ja katsoivat peliä. Minä lausuin muutamia kohteliaisuuksia ja pyysin neitiä yhtymään leikkiin. Ei hän ruvennut. Ja samassa minäkin herkesin sekä aloin enemmän puhelemaan. Kun he sitte lähtivät kävelemään, sain minä näin tilaisuuden liittäytyä matkaan.

Sitte oli minulla onni joka aamu tehdä heidän kanssaan kävelymatka. Kuljimme rannikolla, puistossa ja missä milloinkin. Neidon äiti oli tarkkakatseinen, huolta pitävä nainen. Hän seurusteli aina tyttärensä kanssa. Ja minä olin todella iloinen saadessani olla kolmantena. Vaikka näinkin, että minun onnistui vähitellen voittaa muorin luottamus, ei hän kumminkaan sallinut tyttärensä käyskennellä yksin kanssani. Siinä suhteessa hän kokonaan poikkesi Newportin muusta seurapiiristä.

Ihanteeni nimi oli Irene Davis. Ajattelin hänen olevan kuuluisasta amerikkalaisesta Davissuvusta enkä koskaan tästä enempää kysynyt.

Vähitellen tulimme hyviksi tuttaviksi. Minäkin opin heitä paremmin tuntemaan. Isän alinomaisten matkojen takia oli äiti kodin ja talouden johtajana. Hän näytti olevan määrääjänä perheessä. Irene oli hyvin kasvatettu tarkan huolenpidon alla. Hän oli nyt seitsentoista vuotias. Minun ikäni oli jo kolmessakymmenessä, mutta en tätä eroa pitänyt minään suurena.

Onnellinen oli se kesä minulle. Lämmin päiväpaiste ukkosilman edellä. Minä hylkäsin melkein kokonaan muun seuran ja olin Davisien kanssa yhdessä rannalla, päivällisillä, kilpa-ajoissa, huviretkillä y.m. Meillä nuorilla oli jo varsinainen salainen liitto olemassa, vaikka sanaakaan ei sinne päin oltu vaihdettu. Irenen äiti oli väsymätön seuralainen, ja minun täytyy sanoa, minä tunsin olevani niin turvassa noiden kahden naisen seurassa, aivan kuin pelastettuna suuren, viekoittelevan maailman käsistä. Minä tunsin päivä päivältä tulevani paremmaksi, jalommaksi ihmiseksi, niin oli ylentävää tämä seurustelu.

En oikein voinut tuntea itseäni. Sen minä tunsin, että jokin tavaton vetovoima veti minua Ireneen. Olinko minä rakastunut? Olin, epäilemättä. Mutta minun tunteeni oli jotain erilaista kuin olin rakkaudelta kuvitellut. Se oli vapaampi intohimosta ja tulisuudesta. Minä koetin tutkistella itseäni, ja loppupäätökseksi sain, että Irenen viattomuus oli rakkauteni pyhittänyt, jalostanut. Minä todella rakastin häntä, rakastin äärettömästi ja kuta kauvemman aikaa me seurustelimme, sitä valtavammaksi tuo rakkaus paisui. Minä näin, että Irenen laita omalta kohdaltaan oli sama. Arvasin aivan hänen tunteensa, arvasin — niin, minulla oli paljon todisteita päätökselleni.

Usein ajattelin kosimista, miten tuo tapahtuisi. Mutta joka kerta tuntui se minusta niin omituiselta, melkein peloittavalta. Mieleeni ajautui kummallinen tunnelma, ettei Irene minulle kuulu. Mutta tätä koetin karkoittaa pois, sillä olihan minulla jo vakuutusta, ettei Irene olisi vastaan, kun milloin pyytäisin vaimokseni. Tästä epävakaisesta asemasta kehittyivät asiat itsestään. Irenen äiti oli oppinut luottamaan ja kunnioittamaan minua. Hän oli arvatenkin tehnyt tutuilleni kysymyksiä minusta ja varmaankin olivat vastaukset tyydyttäviä, sillä ei hän enää meitä kumminkaan erillään koettanut pitää. Hän luki minut kuin perheeseensä kuuluvaksi ja melkeinpä näytti odottavan jotakin, jota tiesi meidän itsessämme ajattelevan.

Mutta minussa ei näkynyt rohkeutta löytyvän astuakseni ratkaisevata askelta. Huvikausi Newportissa lähenei loppuaan. Muutamat perheet olivat muuttaneet pois ja toisten talviasuntoja suurissa kaupungeissa laitettiin kuntoon. Rouva Daviskin puuhasi lähtöä ja puhui siitä kanssamme.

Me kolme olimme taas kävelyllä puistossa. Kuljimme kapeata polkua, jota kummaltakin sivulta

tammet ja muut puut varjostivat. Päittemme päällä puitten oksat ystävällisesti tervehtivät toisiaan, että olimme aivan kuin lehtikatoksen alla. Aina jonkun matkan päässä oli penkkejä väsyneille istumasijoiksi. Irenen äiti sanoi tuntevansa väsymystä ja istuutui. Me jatkoimme hiljalleen matkaa suoraan kulkevaa tietä pitkin. Äiti sanoi istuutuessaan:

— Emme joudakaan nyt kaukaa kävelemään, kun pitää ruveta valmistamaan paluuta New Yorkiin.

Jatko tähän muistutukseen jäi sitte kuin itsestään meillä puheen aineeksi.

— Joko on äitinne määrännyt lähtöpäivän? kysyin minä Ireneltä.

— On hän puhunut, että jo huomenna lähtisimme, vastasi neito melkein alakuloisesti. Valmistukset eivät meillä suuret ole ja palvelijat ovat niitä jo tehneet.

Minä säpsähdin. Nytkö ihana uneni olisi loppuun nähty? Muistooni palautui kaikki se onnellisuus, mitä olin tuntenut kesän aikana seurustellessani Irenen kanssa. Tunsin, että se oli elämäni ihanin aika. Taasko minun täytyy vetäytyä entiseen sisällyksettömään elämäni joka nyt tuntui niin kolkolta ja vieraalta? Ei, minun täytyy nyt itseni tarttua onnen ohjaksiin kiinni, muuten ei se minun hallussani pysyisi. Oi kuinka ihminen kumminkin tekee vääriä johtopäätöksiä, kun ei kohtalostaan mitään tiedä! Minä aloin onneani tavoitella.

— Jospa tätä kesää olisi kestänyt ijankaikkisesti! Tuntuu niin tyhjältä taas heittäytyä arkihuoliin ja runottomaan elämään.

Hän käveli miettiväisenä rinnallani, mutta kumminkin vastasi ikäänkuin puhuen itsekseen:

— Tosiaankin on tämä ollut kesä täynnä runoa ja ihanuutta.

— Niin, neiti Davis; on iloista kuulla, että Tekin ajattelette niin. Se on ollut minulle päiväpaiste yksinäisen elämäni tiellä. Ja nytkö se olisi lopussa, nytkö taas jäisi osakseni harhailia hämärässä? Onneaan kohden kukin pyrkii, niinpä tulisi minunkin, mutta niin peloittaa, vavistuttaa, ei oman itseni tähden, mutta — en tiedä miksi.

Hän ei puhunut mitään. Me kävelimme vielä hiukan. Vihdoin rohkasin luontoni ja sanoin:

— Neiti Irene, minä rakastan Teitä, rakastan pyhästi ja puhtaasti.

Olinhan edeltä päin huomannut hänen ajatuksensa ja tunsinhan tässäkin, mitkä mietteet hänessä asuivat äänettömästi kulkiessaan. Ja nyt, kun olin saanut tunteitteni tärkeimmän hänelle esitetyksi, ei hän teeskennellyt eikä ilmoitustani oudoksunut. Hän katsoi minuun silmillään, joiden syvyyttä ja tunnetta on minun mahdoton kuvata. Jos sanon, että noista tunkeutui minuun koko autuus, — ei se ole muuta kuin tunnelmani sillä hetkellä. Hän tarttui käteeni ja puristi sitä hellästi, mutta merkitsevästi. Mitään hän ei puhunut, vaan siinä oli tarpeeksi vastausta minulle.

Puiden lehdet rapisivat ystävällisesti päämme päällä. Aurinko niiden raosta tirkisti kahta onnellista. Linnut hyppelivät oksilla, ja etempää kuului puiston ajotiellä kavionkopsetta ja vaunujen hyrinää.

Palatessa äidin luo olimme aivan vaiti ja kävelimme erillämme. Irene näytti hyvin hämmentyneeltä. Minä tunsin itseni onnelliseksi, mutta samalla tuntui minusta kuin olisin jonkun rikoksen tehnyt. Minä ajattelin, että Irene oli liian hyvä minulle.

Irenen äiti havaitsi heti, mitä oli tapahtunut. Olimme ehkä niin hätäntyneen näköisiä. Hän auttoi meidät pulasta.

— Minä olen jo pitemmän aikaa huomannut teidän äänettömän taipumuksenne, sanoi hän ja lisäsi, että hän antaa ilolla siunauksensa.

Ja herättääkseen meitä vielä enemmän todellisuuteen asetti hän Irenen käden minun käteeni. Minä puristin sitä lämpimästi, ja mieleni olisi tehnyt ottaa morsiameni syliini, mutta jokin pyhä kainous esti minua siitä.

Seuraavana päivänä matkusti Irene äitinsä kanssa New Yorkiin valmistamaan häitä. Irenen äiti tahtoi niin, enkä minä siihen mitään sanonut vastaan. Ei morsiamenikaan mitään puhunut. Äiti tahtoi nämä asiat määrätä. Hän sanoi, että nyt on juuri vuokralle tarjona talo heidän talonsa vieressä.

— Ja siihen teidän tulee asettua, lisäsi hän. Minä en voi ajatella sitä, että Irene muuttaa kauvas luotani. Hän on ainoa lapseni, ja kun isä on alati poissa, on hän ollut ainoana toverinani. Nyt on talo saatavana, ja kaikki sopii niin hyvin. Kyllä minä ilmoitan isälle asiasta. Hän luottaa minuun. Tulee kotiin jos voipi, sillä hän pitää Irenestä paljon. Mutta jos ei voi, kyllä me asian saatamme itsekin järjestää.

Irenen äidin mielestä olimme me koko kesän saaneet seurustella keskenämme, joten nyt kyllä voisimme kaivata toisiamme parin viikon ajan.

— Meillä Irenen kanssa on nyt niin paljon järjestämistä asian johdosta, sanoi hän. Ei hän nyt joutaisi sulhaselleen seuraa pitämään, ja Taunolla olisi vaan ikävä yksinään olla. Parin viikon perästä on kaikki valmiina ja silloin saatte toisenne omaksenne. Huoneustosta me pidämme huolta. Tauno voipi väliajalla järjestää omia asioitaan.

Sille kannalle asiat jäivät.

Lähtiessäni painoin minä suudelman Irenen otsalle, kunnioittavasti ja pyhästi, melkein kuin veli sisarelleen. Irene oli minusta kuin puhdas, hento kukka, jota en minä käteni kosketuksellakaan tahtonut saastuttaa. Onnellisena aloin minä valmistautua häihin.

V.

— En voi kuvata niitä riemun tunteita, jotka valtasivat minut saapuessani New Yorkin satamaan Newportista. Olinhan tullut häitäni viettämään, onneni kruunua valmistamaan. Morsiameni oli siveyden ihanne. Hän oli mielessäni niin pyhä, että minä häntä aivan jumaloitsin kuin jotakin ylikuonnollista olentoa. Onnellisissa unelmissa ihantelin laivan lähetessä miljoonakaupunkia, joka minulle entisestään oli tuttu. Oli viileä syyspäivä, ei mitään kylmyyttä eikä liikaa kuumuuttakaan. Tuntui kuin kotimaassa parhaimmalla kesällä. Aurinkokin näytti hyvin ystävälliseltä. Kesän paahtoisuuden sijasta antoi se nyt vaan ihmisten yleiseksi tyytymiseksi lämpöään. Merituuli paineli virkistävästi kasvoja. Kaikki tuntui minusta olevan sopusoinnussa sydämeni kanssa. Olin siinä mielentilassa, että olisin tahtonut syleillä koko maailmaa, en tuntenut minkäänlaista vihaa sydämissäni, ei mikään soraääni häirinnyt onnellisuuttani.

Ajattelin, että ollappa nyt äitini ja enonikin elossa näkemässä riemupäivääni, näkemässä minua onneni kukkulalla. Isäni — niin häntäkin muistin. Oliko hän elossa tai ehkä hän oli jo kuollut. Nuhtelin itseäni, että olin kantanut nurjaa mieltä häntä kohtaan. Ei tuo nurjuuteni ollut oman itseni vaan äitini kärsimyksien tähden. Nyt olisin minä valmis kutsumaan häntä isäkseni, valmis antamaan anteeksi äitinikin puolesta, olin valmis unhottamaan, että isä syyttä pakotta hylkäsi rakastavan perheensä, jopa poistui ainaiseksi, saattaen äitini murheella hautaan. Mutta ihmisen ei ole tuomio. Hän oli kumminkin isäni, on vieläkin. Nyt tänään olen minä valmis antamaan hänelle uuden lapsen, nuoren, kauniin, viattoman miniän, enkelin, joka mielellään minun kauttani tulisi hänen tyttärekseen. Minä oikein kaipasin isääni. Olihan hän ainoa omaiseni, joka mahdollisesti saattoi olla vielä elossa. Olisihan hauskaa, jos hän olisi onneani todistamassa.

Rannalla oli rakas Irene äitineen ottamassa minua vastaan. Että kohtaaminen oli sydämmellinen, on minun tarpeeton kertoa. Tapasihan nyt sulho ja morsian toisensa hääpäivänsä aamulla. Irenen äiti oli kolmas onnellinen liitossa.

Noustessa vaunuihin selitti Irenen äiti, että hänen veljensä, päämies suuressa kahviliikkeessä Havecle & C:o, jossa myös mr. Davis oli osakkaana, oli pyytänyt minua nyt aamupäivällä puheilleen konttorissaan Broadwaylla.

Koska nyt oli vielä jotenkin varhainen, ajoimme kumminkin ensiksi kotiin, — minä kutsun Irenen kotia omakseni. Ja sinne vierellehän se olikin varustettu se meidän uusi kotimme, jonka piti tulla onnen pesäksi. Vaunujen hiljaa liikkeessä ja usein pysähtyessä vilkasliikkeisillä kaduilla me sisällä elimme omassa maailmassamme emmekä huolineet edes ulos katsoa.

Irene oli hyvin puhelias ja iloinen. Hän kertoi niistä valmistuksista mitä häitä varten oli tehty, kertoi ystävästään, jotka tulevat olemaan läsnä juhlatilaisuudessa. Hän kyseli olinko minä vaan muistanut parhaimmat ystäväni kutsua. Hän tahtoi oppia tuntemaan ne, ja oli varma siitä, että hänen ystävänsä miellyttävät minuakin, sillä hän oli hyvin tarkka valitessaan ystäviä, oli tuon arvostelevaisuuden perinyt äidistään. Minä koetin selittää, ettei minulla juuri huomattavia niitä ole, ainoa todellinen ja rakas ystävä on Irenessä itsessään, ja häneen minä olen kokonaan tyytyväinen, hän oli minulle enemmän kuin olisi ollut kokonainen legioona muita. Irenestä oli tämä hyvin mieleen, ja luonnollisesti hänkin vakuutti muitten ystäviensä ei olevan mitään minun rinnallani.

— Minusta tuntuu, sanoi hän äkkiä, kuin olisimme me hyvin vanhat ystävät, aivan kuin veli ja sisar. Minusta tuntuu vähän niin omituiselta ajatella, että sinä tulet minun miehekseni. Voisimmehan me olla

yhtä hyvin ystävät näinkin, vai mitä?

— Miks'ei, vastasin minä todellisuudella, ystävytemme ei lisäännä vihkimisellä. Mutta se on maailmassa niin, että kun nuori mies ja nuori nainen pitävät toisistaan, niin menevät he naimisiin, viettävät hänsä.

— Mutta olemmehan me sittenkin yhtä hyvät ystävät kuin ennenkin? kysyi hän ja katsoi avomielisesti minuun.

— Luonnollisesti, sanoin minä ja vedin hänet hellästi luokseni.

Irene oli todellakin harvinainen tyttö löydettäväksi noin suuressa maailmassa.

Sitte puhui hän taas paljon kaikesta mikä erittäin hänen mieleensä oli vaikuttanut. Siitä oli hän pahoillaan, ettei isänsä vielä ollut palannut matkoiltaan, mutta iltapäivällä on hänkin kotona. Heti New Yorkiin tultua oli äiti sähköttänyt isälle Rio Janeiroon meidän kihlauksestamme. Sähkösanoma oli lyhyt ja pikemmin vaan ilmoitus, sillä äiti se oli joka perheasiat järjesti ja oli tottunut pitämään oman päänsä sekä tiesi isän hyväksyvän hänen toimenpiteensä. Isä oli niin kiintynyt liikeasioihinsa ja matkoihinsa, että kotiasioissa ei sananvaltaa pitänyt. Irene muisti sähkösanoman muodonkin. Siinä sanottiin: "Irene on kihloissa minun suostumuksellani. Häät ovat kahden viikon kuluttua. Voitko tulla kotiin?" Vastaus ei heti tullut, sillä isä oli ollut jossakin sisämaassa, mutta sitte saapui sanoma: "Koetan joutua. En tahdo Irenen onnen päivää viivyttää." Mutta muutama päivä sen jälkeen oli hän Irenen enolle, mr. Haveclle sähköttänyt, että jos asianhaarat estäisivät hänen tuloansa määrälleen, olisi hän, eno, isän asemassa. Kumminkin hän pian tulee. Ja hän nyt tulee, ehtii määrälleen, sillä hän oli jo saapunut Jacksonvilleen, Floridassa ja sieltä lähtenyt junalla joutuakseen tänään iltapäivällä.

— Ette maininneet sähkösanomassanne mitään sulhasesta, huomautin minä Irenen äidille, joka oli vaunuissa hiljaa istunut ottamatta osaa puheluun.

— Se oli tarpeetonta, hän vastasi tavallisella itseensä luottavaisuudella. Tarkempaa selitystä en kumminkaan olisi voinut antaa. Ja hän on tyytyväinen siihen, mihin minä suostumukseni annan.

Enempää en joutanut tätä asiata ajattelemaan. Irene jatkoi puhelua isästä ja veti tietysti huomioni puoleensa. Avomielisesti hän puhui, että isä on hyvin rakastettava henkilö, vaikka onkin hänellä omituisuuksia erittäin muitten mielestä. Ireneä kohtaan oli hän aina ollut hyvä. Enimmäkseen oli hän matkoilla. Irene ja äitinsä kyllä tahtoisivat, että hän jo asettuisi kotiin ja palkkaisi eri henkilöitä matkustamaan, mutta siihen ei isä suostu, vaan sanoo liikkeen menestymisen vaativan hänen innokasta työtään. Se oli hänen luontonsa mukaista. Mutta kun hän oli kotona, oli ne päivät erittäin herttaisia, sillä isä tuolloin omisti kaiken huomionsa ja rakkautensa ainoalle lapselleen. Toisinaan häntä vaivasi kova synkkämielisyys, mutta kun Irene astui hänen luokseen ja pyyhki hänen otsaansa, silloin tuli isä taas hyvälle tuulelle ja huolet haihtuivat. Hänellä oli liikkeessään niin paljon ajattelemista, että kotonakin ne huolet pyrkivät välistä vaivaamaan.

Tähän tapaan jutteli Irene ja lopuksi sanoi:

— Olen varma siitä, että sinä hyvin tulet pitämään isästäni. Hän tulee samalla sinunkin isäksesi. Eikös niin, äiti, että isäkin mielistyy suuresti vaaliini?

Myöntävästi nyökäytti äiti päätään, ja silloin olimmekin me jo saapuneet Irenen kotiin.

Palvelija aukasi vaunujen oven ja me laskeuduimme tasaiselle katukäytävälle. Talo oli ulkoapäin juhlalliseksi, vähän kuin kirkon näköön koristeltu juhlapäivän vuoksi. Punainen leveä matto oli vedetty käytävältä ruskeita kiviportaita myöten ovelle. Viereinen talo niinkään oli koristettu ulkoakin. Se oli jo valmiiksi sisustettu meitä, nuorta pariskuntaa varten.

Irene oli katoollilainen uskonnoltaan ja katoollilaisia pappeja oli kutsuttu illaksi vihkimään meitä. Isä Duncanin apulainen siitä kirkosta, johon perhe kuului, johti vielä koristelemisia sisällä, että kaikki tulisi asianmukaiseen kuntoon.

Me astuimme sisälle kauniisiin huoneisiin, jotka todistavat hyvinvointia ja samalla sisustuksen puolesta kauneusaistia. En nyt viitsi ruveta kertomaan amerikkalaista asuntojärjestystä. Mainitsen vaan, ettei siellä yhden perheen huoneusto ole samassa tasapinnassa. Talot kun ovat pienelle maa-alalle rakennetut, ei siinä aina yhdessä kerroksessa sovi olemaan kuin pari kolme huonetta. Kyökkihuoneusto on kellarikerroksessa. Kadun tasalla on ruokasali ja mahdollisesti isännän vastaanottohuone. Toisessa kerroksessa on vierassalit, kolmannessa perheenjäsenten yksityishuoneet, neljännessä huoneita vieraita varten ja viidennessä palvelijain huoneet. Palvelija saattoi minut huoneeseeni neljänteen kerrokseen ja hetken kuluttua olin valmis tapaamaan Irenen enoa, kahvifirma Havecle & C:ön päämiestä. Morsiameni saattoi minua vaunuissa sinne ja meni sitte ostoksille sekä tunnin kuluttua lupasi tulla hakemaan.

Painoin suudelman Irenen otsalle ja laskeuduin alas. Havecle & C: on liikehuoneusto on New Yorkin liikekeskustassa. Vanha näytti rakennus olevan ulkoapäinkin katsoen. Kymmenkunta kerrosta näkyi talossa olevan, seinä täynnä liikehuoneiden osotteita, mutta kääpiöltä näytti se mahtavien uudenaikaisten liikepalatsien, niiden pilvenpiirtäjäin välissä. Pari leveätä akkunaa oli kadulle päin, mutta ne hyvin niukasti antoivat valoa pitkään konttorihuoneeseen. Yhtä seinämää vastassa oli kymmeniä kahvisäkkejä avoinna ja oli kuhunkin niistä puikolla pistetty leima osoittaen kahvin laatua. Siinä oli kahvia etelä-Amerikan kaikista kahvimaista ja useampia luokkia itsekutakin, oli kahvia Jaavalta, Mokasta y.m. kaukaisemmilta seuduilta. Tuskinpa muu kuin ammattimies niiden moninaisuutta ja arvoa voi erottaa. Vasemmalla puolen aitauksen sisällä eri koppiloissa oli kymmeniä konttoristeja ja liikkeenpitäjiä. Taka-osassa huonetta paloi sähkölamput kirjurien edessä, vaikka ulkona olikin valoisa päivä. Kiire näkyi kaikilla olevan.

Annoin nimikorttini lähimmälle miehelle ja pyysin tavata firman päämiestä. Hän poistui huoneuston takaosaan ja hetken kuluttua palasi sekä alkoi ohjata minua isännän luo. Kuljimme kapeata väylää pitkän matkaa, kunnes saavuimme huoneen äärimmäiseen päähän, jonne hiukan päivänvaloa tuli pienestä akkunasta, joka vei rakennuksen keskellä olevaan ilma-aukkoon. Kapea silta vei tämän aukon poikki ja niin vihdoinkin aukaistuamme oven tulimme sähköllä valaistuun pieneen huoneeseen. Täällä korkean pöydän ääressä istui Pat Havecle, kahvikuningas. Sisarensa näöstä heti tunsin hänet, sama majesteettillinen, johtava katse, sama arvokkaisuus. Harmaat hapsset olivat kruununa päässä, partakin oli jo osaksi harmaantunut.

Konttoristi poistui, ja isäntänsä viittauksesta siirtyi yksityiskirjurikin kirjoituskoneensa äärestä, ja ovesta, mistä hän hävisi, näin minä varastohuoneen täynnä kahvisäkkejä. Tiesin, ettei tuossa vielä liikkeen kaikki kahvivarasto ollut, sillä aamulla laivalla tullessani olin nähnyt eräällä rannalla koko joukon makasiineja, joihin jokaiseen isoilla kirjaimilla oli maalattu osoite Havecle & C:o.

Antaen kättä tervehdykseksi ja viitaten istumaan tuolille alkoi tuleva sukulaiseni, kun olimme kahden kesken, keskustelun. Hiljainen oli tämä liikemiehen yksinäishuone suuren taloryhmän sisällä. Ei kuulunut sinne humuakaan jättiläiskaupungin touhinasta, hiukan vaan täräsi jalkain alla.

— Halusin puhelua kansanne, mr. Tavast, sanoi hän, alkujaan sentähden, kun ei ollut tiedossa tokko lankomiehen itse ehtii tulemaan tänne häpäiväkseen. Nyt kumminkin on jo varma, että hän saapuu heti jälkeen puolenpäivän eikä siis minun tarvitse esiintyä hänen sijassaan, kuten hän itse toivoi, kun ei vielä voinut päättää tulostaan. Mutta joka tapauksessa on hauskaa tehdä tuttavuuttanne.

Minä lausuin muutaman kohteliaisuuden ja iloni siitä, että mr. Davis, morsiameni isä todellakin voi saapua kunnioittamaan elämäni onnellisinta päivää.

Hän katsoi terävästi minua ja sanoi sitte hiukan hymyillen:

— Minä näen, ettette ole syntyperäinen amerikkalainen ettekä tšekäläisissä oloissa kasvanut. Käytöksessänne ja puheessanne on tuntuvasti eurooppalaista, jota minä olen tottunut havaitsemaan, kun olen ollut tekemisissä kaiken maailman kansalaisten kanssa.

Minua hämmästytti tämä huomatus, sillä en ollut itsekään enää tullut syntyperääni ajattelemaan moneen aikaan. Myönsin olevani eurooppalainen, joka kumminkin olin useita vuosia ollut täällä suuressa vapaavallassa.

— No niin, tietysti olette jo oppineet tuntemaan elämänohjeemme: liiketoimet ennen kaikkea. Senpätähden ehkä olisitte myös käsittäneet oikein senkin, vaikka lankoni ei tähän teille tärkeään tilaisuuteen olisi saapunutkaan. Todellakin on hänen matkustuksensa aina suuresta arvosta liikkeellemme, joten hänen paljon on täytynyt kieltäytyä siitä suloudesta, minkä rauhallinen perhe-elämä tuottaa. Häntä ei pidä ymmärtää väärin. Paitse sitä että hän on liikekumppanini, on hän paras ystäväni. Mielelläni soisin, että hän voisi kotonakin olla, ja todella olisin ollut pahoillani, ellei hän olisi malttanut saapua tähänkään tilaisuuteen. Hän on ollut tekemässä sopimuksia kahvinkasvattajien kanssa etelä-Amerikan eri osissa. Meillä täytyy olla kontrollimme kahvimailla selvillä voidaksemme vallita hintoja pörssissä. Sentähden täytyy hänen aina olla matkoilla, melkeinpä asuakin kahvimailla. Perheensä voisi kyllä yhtä hyvin asua Rio Janeirossa, La Guayrassa tai — Bataviassa! Mutta enemmän hän ei kotona voisi olla sielläkään, sillä hänen alaansa kuuluu kaikki kahvinkasvatusmaat yli koko maapallon. Välistä on hän Amerikassa, välistä Aasiassa. Ja iloista on minun sanoa että on minulla toimeensa innostunut, hyvä liikekumppani. Hän on nykyisin liikkeessämme yhtä tärkeä henkilö kuin minä itse. Liikkeen edistyksessä on hänellä suuri osansa.

Taaskin lausuin minä iloni siitä, että minun rakastettuni isä saa noin kauniin kiitoslauseen liiketoiveriltaan ja isännältään.

— En minä enää hänen isäntänsä ole, oikaisi hän minua ja käännähti tuolillaan. Hän on kyllä ollut

palvelijana luonani, tehnyt konttorissani työtä samalla palkalla kuin muutkin, mutta on itse nostanut asemansa kykynsä ja kunnollisuutensa kautta.

— Kuinka kauvan olette jo olleet yhdessä liikkeessä? kysyin minä enemmän vaan jotain sanoakseni, kun en muutakaan keksinyt. Ikävöin Ireneä ja jo odotin, että määrätty tunti pian kuluisi.

Hän tarttui heti kysymykseeni.

— Jo yli parikymmentä vuotta on mr. Davis ollut liikkeessäni ja osakkaana myös lähes yhtä monta vuotta, s.o. vähän ennen kun meni sisareni kanssa naimisiin, ansaitsi hän itselleen osansa. Mutta nyt — jatkoi hän — kun olemme jo keskustelussa tähän tulleet, katson velvollisuudekseni kertoa tarkemmin nämä asiat. Te olette Euroopasta ja kun minäkin olen syntyäni sieltä vihreästä Irlannista, tiedän, että siellä pidetään välttämättömänä tuntea perheseikat, kun suhteet niinkin läheisiksi tulevat kuin on Teidän laitanne meidän sukuumme. Tätä tahdonkin kertoa, koska omasta mielestänikin on se luonnollista. Ettei sisareni ole siitä merkittävimpiä kohtia kertonut, olen ihan varma. Irene taas ei näitä kaikkia seikkoja tunne.

Hän oli valmis alottamaan esityksensä, mutta ensin antoi kirjurilleen muutamia määräyksiä ja tiedusteli kahvipörssistä uutisia.

— Niin, minä olen irlantilainen, puhui hän. Tulin nuorena ja rahatonna tänne ansaitsemaan elantoani. Pääsin erääseen konttoriin työhön ja kun äitini kuoli kotona — isä oli jo aikoja ennen kuollut — kutsuin sisarenikin tänne, hän oli vasta 12 vuoden vanha. Kumminkin hän rupesi pitämään taloutta minulle pienessä vuokrahuoneessa vanhan rakennuksen ylimmässä kerroksessa. Minua säälytti, että hänen täytyi jättää Irlannissa alettu koulunkäyntinsä, mutta ei auttanut. Minä tein kovasti työtä ja ansaitsin tavallisen hyvän päiväpalkan, josta aina suurimman osan panin talteen. Sitte menin naimisiin ja myös sain vähän rahaa vaimoni mukana. Nyt sai sisarenikin helpommat päivät. Minulla oli jo pieni summa koossa ja onnistuin pääsemään vähäisiin mutta sitä otollisempiin keinotteluihin kahvipörssissä. Sillä tavalla opin kahviliikkeeseen ja pörssikauppoihin. Sen konttorin isäntä, jossa aluksi olin työskennellyt, luotti minuun ja antoi apuaan. Näin en tarvinnut suuria käsirahoja, vaikka jo uskalsin isompiinkin panoksiin. Voin sanoa, että onnistui minulla hyvin, ja pääsinkin vähitellen perehtymään pörssisalaisuuksiin. — Ette liene ollut milloinkaan liikealalla? kysyi hän äkkiä minulta.

Vastasin kieltävästi.

— Jaa, puhui hän; kumminkin tiedätte, että jokaisella edistyvällä liikemiehellä on aina erikoisala, jota hän kehittää tarkan suunnitelman mukaan. Minun alanani oli se, että minä otin sopimustilauksia kaupoista, joissa vähittäin myydään kahvia, sitouduin määrätystä keskimaksusta läpi koko vuoden toimittamaan kahvia, tietysti sopien kuinka paljon oli kunakin aikana hankittava. Pian oli sopimuskauppoja minulla ei ainoastaan New Yorkissa, mutta kaikissa maamme suuremmissa kaupungeissa. Vuotuinen välityssumma oli minulla suuri. Konttorissani oli jo useita miehiä työssä. Muiden muassa olin eräänä päivänä sinne ottanut kapteeni Davisin. Hän oli silloin nuorelainen mies, oli johtanut pienempää laivaa rannikolla ja hädin tuskin pelastunut haaksirikosta. Hän oli tullut kovasti sairaaksi ja makasi viikkokausia katoolisessa hospitaalissa, jonka meidän kirkkomme oli perustanut. Kirkkomme kuuluville naisille on ollut tapana käydä täällä vuorottaisin hoitamassa sairaita. Niin oli siellä toisinaan sisarenikin, ja sallimusko lienee ohjannut, että hän tuli hoitamaan haaksirikosta pelastettua kapteenia, joka taisteli elämän ja kuoleman välillä. En ole koskaan kysynyt sisareltani, vaan arvaan, että jo siellä tämä rakastui hoidettavaansa. Sairas parani lääkärin sanan mukaan sisareni uutterasta ja huolellisesta hoidosta, mutta lääkärit kielsivät häntä ainakaan muutamien kuukausien aikana merille menemästä. Kirkon toimesta etsittiin hänelle työpaikkaa kaupungissa enkä tiedä varmaan oliko sisarellani osaa siinä, mutta varma on, että hän tuli konttoriini työhön. — Se oli minun onneni.

Pat Havecle oli tästä vieläkin niin mielissään, että hykersi käsiään.

— Niihin aikoihin sattui eräs seikka, joka oli äkkiä saattaa minut vararikoon. Olin taaskin tehnyt paljon, jopa entistä enemmän sopimussitoumuksia. Monta laivanlastia kahvia piti minun toimittaa etelä-Amerikasta sadon korjattua. Sopimukset sain tehdyksi edullisilla hinnoilla, sillä oli odotettavissa jotenkin huono kahvisato. Pörssissä huudettiin tuota satoa hyvinkin huonoksi, vaan minulla oli syitä, jotka ennustivat parempaa. Kumminkin sillä kerralla erehdyin laskuissani. Kahvisato Brasiiliassa ja Venezuelassa tuli niin huonoksi, ettei sieltä juuri mitään markkinoille ylettynyt. Jo aikaiseen sain minä tästä erittäin tarkat tiedot, en kumminkaan niin ajoissa, että olisin ehtinyt kontrahdit sen mukaan tehdä. Mutta pörssissä ei vielä täydellisestä kadosta tiedetty, vaan kyllä jo iloittiin minun vahingostani, kun hinta jo oli noussut korkeammalle kuin millä minä olin sopimukset tehnyt. Siihen aikaan New Yorkissa spekuleerattiin melkein vaan Amerikan kahvilla. Minä aloin olla jo suuressa hädässä, vaikka koetin tyyneltä näyttää.

Hikeä pyyhki kahvikuningas otsaltaan muistella tätä.

— Alakuloisena tulin minä pörssistä. Koko omaisuuteni ja nimeni oli vaarassa. Viikko tätä ennen oli Lontoon pörssissä myös hinta suuresti noussut ja nyt pysyi tasaisena korkealla. Siitä meillä New Yorkissa päätettiin, että myös Aasiassa oli tulossa huono kahvivuosi. Mutta silloin sain yksityistiedon, että Lontoon hinta olikin vaan keinotekoisesti korotettu "koornerin" toivossa. Aasiassa oli siis vielä toiveita, ja mahdollista oli, että "koorneri"-yritys särkeytyy. Nyt piti minun saada ostaa, mutta jos minä nimelläni ilmestyisin ostajaksi, olisi se varma merkki hintain yhä nousemiseen. Oston täytyi tapahtua salaa itse kahvimailla Aasiassa. Nyt johtui ajatukseni kapteeni Davisiin. Puheistaan olin kuullut, että hän oli siellä matkustellut ja jo olin tullut huomaamaan nerokkaisuutensa. Kutsuin hänet luokseni eikä minun tarvinnut monta sanaa sanoa, ennenkun hän jo ehdotteli asiaa samalta kannalta kuin minäkin. Hänellä oli tuttava Bataviassa ja hän tahtoi tämän panna jo hieromaan kauppoja kahvinkasvattajien kanssa kaikissa Aasian kahvimaissa. Itse hän oli valmis heti lähtemään jatkaakseen kauppoja. Minä olin tähän erittäin tyytyväinen. Hän lähti ja onnistui aivan erinomaisesti. Ennenkun hän ehti sinne, oli "koorneri" jo särkynyt, vaan kyllä siltä koettivat kilpailijani pitää hintoja korkealla, ja heitä auttoikin se, että täydellinen kato Amerikan kahvimaissa alkoi tulla varmemmin muitten tietoon. Nyt he olivat varmat minun kukistumisestani, mutta minä olin jo aivan tyyni, sillä Davisin asiamies oli ehtinyt tehdä edullisia sopimuksia Aasiassa ja pian alkoi Davisilta kuulua tietoja, että hän oli päättänyt kaupat ja saanut tehdyksi yhä lisää. Minä sain ostetuksi kahvia paljon enemmän kuin oli minulla sitoumuksia. Ja sen jälkeen olen minä ollutkin se, joka olen kahville hinnat määrännyt.

Voitonriemuisena löi irlantilainen rintaansa ja nauroi makeasti.

— Kun Davis palasi, syleilin minä häntä ilosta ja otin osakkaaksi liikkeeseeni. Laskin nimittäin hänelle hyvän prosentin sen vuoden voitosta, ja se oli niin suuri, että Davis tuli osalliseksi liikkeeseen. Sen jälkeen on hän ollut oikea käteni, on ollut ystäväni, ja me olemme edistyneet lakkaamatta. — Niin, paitsi tätä palkkiota, annoin minä hänelle muutakin. Olin huomannut sisareni mieltymyksen häneen ja niin eräänä päivänä voitto-osinkoja laskiessamme sanoin minä äkkiä: "Kuules Jack, me olemme ystäviä ja yhtiötovereita. Minä antaisin sinulle mitä vaan vois, sillä olethan sinä pelastanut minut. Mutta kiitos lankeaa myös sisar Lucylle, joka pelasti sinut kuolemasta, Yhtykäämme vielä lähemmin; ota sinä Lucy, hän on rakkain mitä voin antaa." Ennenkun hän ehti tointua hämmästyksestä, kutsuin minä Lucyn sisään ja vein hänet Jack Davisin luo. Mutta Lucy ei ollut siihen tyytyväinen, hän on aina ollut niin omapäinen. Hän sanoi: "Minua ei tarvitse kenenkään antaa. Minä olen pelastanut mr. Davisin ja minulla on oikeus häneen. Itse minä annan itseni hänelle, koska teillä näkyy siitä jo olleen puhetta." Hän pani kätensä Davisin kaulaan ja kutsui häntä sulhasekseen. Minä olin niin iloinen, että heti kutsuin papin ja heidät yhdistettiin siinä tuokiossa. Se tapahtui minun kotonani vaimoni ja muutamien todistajien läsnäollessa. Niin köyhä, haaksirikkoinen mies tuli rikkaaksi mieheksi ja kahvikuninkaan langoksi, — no, ei minua kyllä vielä silloin tuolla nimellä kutsuttu. En suinkaan tahdo sanoa, ettei tässä olisi ollut vaikuttamassa Davisin oma ansio, päinvastoin sehän se juuri sai kaiken aikaan.

Kahvikuningas muisti taas pörssiä ja riensi ottamaan selkoa hintain vaihtelusta sekä antoi määräyksiä. Sitte hän istuutui tuolilleen ja jatkoi:

— Mr. Davis on ollut aina hiljainen mies ja elää kokonaan matkoissaan ja liikkeessään. Ei hän malttanut pitää pitkää kuherruskautakaan. Pian matkusti hän taas kahvinkasvatusmaille Aasiaan. Siellä ilmoitti hän tullessaan kovin kipeäksi ja lääkärit olivat sanoneet, että kuumassa ilmanalassa oleskeleminen veisi hänet pian hautaan, Hänen täytyi muuttautua, niin pian kun hiukan sai voimia, Euroopan lauhkeampaan ilmanalaa, jossa piti viettää pitemmän aikaa kylpylaitoksissa ja aivan rauhassa ajattelematta liikeasioita. Näin hän kirjoitti, ja tuo kirje muutenkin oli hyvin merkillinen ja sisällöllään epäselvä. Minä jo säikähdin, että tauti oli tunkeutunut hänen aivoihinsakin. Se oli myös ainoa kerta, jolloin hän näytti olevan kiukustuksissaan minuakin kohtaan vaan en oikein saanut syytä selville. Tulin minäkin siihen päätökseen, että hän tarvitsee lepoa. Jo kaduin, että ehkä liikeinnossani olin vaivannut häntä liiaksi. Lucy olisi tahtonut myös matkustaa Eurooppaan hoitamaan häntä, mutta hän oli siinä tilassa, että ei aivan sillä hetkellä voinut. En minäkään häntä kehoittanut, kun ei Davis kirjeessään mitään maininnut. Me kirjoitimme hänelle, mutta kirjeet eivät tavanneet, vaan saapuivat takaisin. Davisilta ei tullut mitään tietoa. Kyselin liiketuttavilta siellä, missä Davis sairasti, sillä ajattelin, että ehkä hän oli kuollut. Sain vastaukseksi, että Davis oli matkustanut Eurooppaan. Kun ei vielä mitään tietoa kuulunut, ajattelin, että hän tahtoo parantua aivan häiritsemättömässä rauhassa. Mutta Lucy ei siihen tyytynyt. Hän ajatteli, että ehkä Jack on uudelleen tullut kipeäksi tai mahdollisesti kuollut. Hän oli muka aina niin itseensä sulkeutunut ollut, ettei nytkään tahtonut meitä levottomaksi tehdä. Kun sitte Irene syntyi ja äiti voimistui, matkusti Lucy lapsineen Eurooppaan, kävi monessa kylpypaikassa, vaan ei kuullut mitään miehestään. Vihdoin sain minä Davisilta kirjeen, jossa hän rauhoitti meitä ja pyysi minulta, että saisi olla rauhassa. Terveystään hän ei maininnut mitään, mutta arvasin hänen vielä olevan lääkärinhuoissa. Oitis ilmoitin Lucylle, että Davis on elossa eikä hänellä ole mitään hätää sekä pyysin Lucyä saapumaan tyynesti kotiin. Hän tuli. Minä kirjoitin myös Davisille, että sydämmestäni soisin hänen paranevan niin pian kun suinkin, sillä liike kärsi tuntuvasti

hänen poissa olostaan. Kerroin Lucyn hädästä kuinka minä ainoastaan suurella vaivalla sain hänet palaamaan Euroopasta, jossa hän olisi tahtonut viipyä niin kauvan, kunnes olisi vaikka miehensä luut löytänyt. Tietysti en unohtanut mainita Irenestä, jonka olemassa oloa hän tuskin osasi aavistaakaan. Seuraus oli, että Davis oli pian kotona, näytti jotenkin tervehtyneeltä, oli vaan vielä alakuloinen ja Lucyn mielestä entistä sulkeutuneempi. Ireneen, esikoiseensa oli hän suuresti mieltynyt ja viipyikin nyt muutamia kuukausia kotona. Sitte lähti hän taas matkoille, ja on niin jatkanut uutteruudella, pysähtyen ainoastaan silloin tällöin lyhyen aikaa kotonaan. Hän on ollut erinomainen apu liikkeessä.

Kun Pat Havecle oli ehtinyt kertoa tähän saakka, tuli konttoristi sisään kysymään vastaanottoa, mutta samalla pilkisti tulijankin pää ovesta. Irene oli huoneessa. Kunnioittavasti meni hän enonsa luo ja suuteli häntä otsalle. Sitte tuli hän luokseni ja teki samaten.

— Näinkö se on teidän keskenne tavallista? sanoi eno hymyillen.

Irene punastui häpeissään ja ujona istuutui taakseni.

Vaihdoimme vielä muutamia sanoja. Eno laski leikkiä Irenen ujoudesta ja toivoi, että se vähitellen häviäisi. Minä en osannut juuri mitään sanoa.

Hyvästellessä sanoi vielä kahvikuningas:

— Mr. Tavast, kun olette eurooppalainen, olen sentähden teille kertonut morsiamenne suvusta. Meillä Amerikassa se ei ole tavallista. Toivotan parasta onnea! Illalla siis tavataan.

Liikemies, joka oli uhrannut jotenkin paljon kalliista ajastaan kohteliaisuuteen eurooppalaisia vaatimuksia kohtaan, sai taas "bisnes"luontonsa. Melkein kylmästi viittasi hän meidät poistumaan ja istuen majesteetillisena tuolillaan alkoi ottaa vastaan monilukuiseksi karttunutta, odottavaa asiamiesjoukkoa.

Me puolestamme ajoimme kotiin. Meillä oli niin paljon puhelemista, Irenellä niin paljon näyttelystä ennen iltaa. Tunsimme itsemme niin sanomattoman onnellisiksi. Mutta yhä vaan minun mielessäni väikkyi, että tämä on liian suuri onni minulle ja ettei Irene minulle kuulu, hän kun on enkeli toisesta maailmasta. —

VI.

Kun ystäväni saapui kertomuksessaan tähän saakka, pysähtyi hän hetkeksi ja huokasi. Vastenmielistä oli hänestä jatkaminen. Minä en tahtonut häiritä hänen ajatuksiaan. Vihdoin hän pääsi taas kertomukseensa.

— Tähän saakka kestää kertomus onnestani, jatkoi hän surullisena.

Lopun esitän niin lyhyesti kuin suinkin.

Jouduttuani yksin huoneeseeni tunsin itseni hyvin alakuloiseksi. Ihmettelin itse tätä enkä voinut ymmärtää, mutta oli aivan kuin olisin jotakin kamalaa aavistanut. Turhaan koetin tuota selittämätöntä tunnelmaa ajaa pois.

Mutta Irene pelasti minut alakuloisesta tunnelmasta häpäpäivänäni. Menin viereiseen huoneeseen ja pian tuli sinne Irene kevyessä, aistikkaassa ja kotoisessa päivällispuvussa. Hän oli kuin päiväpaiste levittäen valoa kaikkialle missä liikkui. Hän istui minun syliini, ja me puhelimme rakkaita sanoja, joilla kihlatut tuovat edes vähäiseksi osaksi niitä tunteita ilmi, mitkä heidän povessaan liikkuiivat.

Hetken siinä puheltuamme astui odottamatta sisään Irenen äiti. Hän oli nähtävästi innolla touhunnut ja järjestänyt asioita illan juhlahetkeä varten. Irene säpsähti aivan kuin olisi keksitty pahanteosta ja hypähti kainona pois sylistäni. Mutta rouva ei sitä pannut huomioon. Hänellä oli kiire ja sanoi vaan:

— Tahdon huomauttaa Irenelle, että mene nyt näyttämään sulhasellesi huoneustoa, johon tulette asumaan.

Sitte hän kääntyi pois toimiinsa.

Pian olimme alakerrassa. Kevyen keepin autoin Irenen hartioille, itse heitin päällystakin päälleni ja katuoven kautta kiersimme viereiseen huoneustoon. Tuntui omituiselta avata ovi tuohon rakennukseen. Tässä on siis tuleva kotimme, koti tämän illan jälkeen.

Olimme taas hilpeällä mielellä. Irene iloisena johdatti minua huoneesta huoneeseen. Sirosti ja arvokkaasti olivat ne sisustetut. Huomasin, että Irene ja äitinsä olivat ottaneet selville, mistä minä pidin, millaisesta sisustuksesta ja järjestelystä. Juoksulla kulimme kerroksesta kerrokseen enkä minä säästänyt mielihyväni ilmaisua.

Yksi huone oli vielä käymättä, vaan Irene riensi sen ohitse.

— Mikäs tämä on? kysyin minä.

Irene juoksi jo portaita alas eikä vastannut mitään. Työnsin oven auki ja näin sen komeasti kalustetuksi makuuhuoneeksi.

Vasta vanhempien kodin ovella tapasin Irenen. Sisälle tultuamme vei Irenen äiti meidät saliin, mikä oli laitettu illan juhlallisuutta varten. Takaosassa oli kukilla ja köynnöksillä koristettu katos, jonka alla vihkimisen oli määrä tapahtua. Äiti pyysi koetteen vuoksi meitä asettumaan katoksen alle, että hän saisi päättää tokko kaikki laitokset häntä tyydyttivät asiaan nähden. Hyvin oli hän tyytyväinen.

Näin kuluttelimme aikaamme illan tuloa odotellessa.

— Luulen, että isä on pian kotona, sanoi rouva Davis, kun oli viimeistelysilmäyksen heittänyt kaikkiin varustuksiin.

— Tule, Tauno, huusi Irene, minä näytän sinulle nyt isän kuvassa, että voit jo ennen tuloaan tutustua hänen piirteihinsä.

Ja kädestä taluttaen hän vei minut perhesalooniin, jossa oli seinällä maalattuja kuvatauluja.

— Tässä hän on, sanoi Irene, morsiameni.

Ja me pysähdyimme suuren miehenkuvan eteen, jolla oli ... punerva tukka ... kauniit kasvot ... synkkämielinen katse...

Minä katsoa tuijotin tuota kuvaa kuin manalan haamua. En voinut liikkua paikaltani, tuntui kuin koko maailman paino olisi laskeutunut päälleni.

— Onko tuo sinun isäsi? sain minä hädin tuskin kurkustani soperretuksi.

— On, vastasi Irene ja säikähti minun kamalasta näöstäni.

Minä parkasin rämeästi ja niin vahva kuin olinkin vaivuin sortuneena, pyörryksissä lattialle.

Kun siitä havahduin tunnoilleni, olin minä leposohvalla ja Irene äitinsä sekä lääkärin kera valelivat päätäni. Minä näin häden mikä Irenellä oli ja olisin tahtonut häntä lohduttaa, mutta en voinut. Oi, eihän Irene vielä tietänyt kauheinta!

Nähtyään minun tointuvan riemastui suloinen, naisellinen olento, jota minä morsiamekseni olin oppinut kutsumaan. Lääkäri sanoi, ettei mitään hätää ollut, kaikki oli tullut vaan äkillisestä mielenliikutuksesta. Sitte istuutui Irene tuolille viereeni ja äitinsä istui hiukan kauvempana. Minä en voinut puhua mitään, katsoin vaan kammolla Ireneä. Hän ei ymmärtänyt katsettani ja ratkesi itkuun. Hänestä lienee tuo katse tuntunut niin vieraalta entiseen verrattuna. Mutta samalla tulin minä surumieliseksi, ja sääli valtasi minut. Tartuin Irenen käteen ja puristin sitä hellästi, mutta taas äkkiä tuntui minusta kuin olisi tuo käsi ollut hehkuva tulikekäle, ja minä heitin sen pois.

Silloin aukeni ovi. Sisälle astui komea mies ... punerva tukka ... kauniit kasvot... Väristys valtasi minut. Hän ei nähnyt minua ja kääntyi oitis vaimoonsa.

— Ihmettelin, kun en ketään tavannut portailla vastassa; sanottiin, että Irenen sulhanen on tullut sairaaksi, puhui tuo mies.

Irene riensi isäänsä syleilemään ja hän selitti muutamalla sanalla, mitä oli tapahtunut. Tulija kääntyi nyt uteliaana minun puoleeni. Mutta heti pysähtyi hän ihmeissään, asetti kätensä otsalleen, ja entisiä muistoja näkyi johtuvan hänen mieleensä. Taas lähestyi hän pari askelta minua kovassa mielenliikutuksessa. Leukansa tärisi, ja kauhu kuvautui kasvoillaan.

— Irenen sulhanenko? sopersi hän. Häät ... tänään ... sinä Irenen puoliseksi...? Tauno...

Nuo sanat tulivat kuin ankarasti työntämällä ulos.

Varsinkin viimeisen sanan karjasi hän kuin kuolemanpiston saanut. Tämän perästä hän riensi pois ja sulki oven jälkeensä.

Minä olin vielä liian heikko, tuo uusi mielenliikutus saattoi minut taas pyörryksiin. Maailma musteni silmissä enkä minä tiennyt mitä sen jälkeen tapahtui. Jäljestäpäin sain kuulla, että Irenen äiti oli oitis rientänyt miehensä jälestä, mutta tämä oli sulkeutunut omaan työhuoneeseensa eikä laskenut ketään sisälle.

Minä heräsin kovaan paukukseen, joka kuului jostakin huoneesta rakennuksessa. Tuo saattoi jättereihini voimia. Minä hyppäsin sohvalta. Irene oli kokonaan hämmennyksissä. Hänestä oli kaikki tämä käsittämätöntä. Hän aavisti vaan, että jotain kauheaa oli tapahtunut. Hän tarttui minun käteeni ja menimme sinne, mistä laukaus kuului. Irenen äiti ja Pat Havecle, joka oli kutsuttu kiiruusti taloon, yhdessä palvelijoiden kanssa olivat murtamassa ovea, joka johti isännän työhuoneeseen. Rouva Davis oli veljelleen selittänyt tapahtuman pääkohdat, mutta selittämätön arvoitus se oli molemmille. Me jouduimme parhaaksi kun ovi särkyi saranoiltaan auki ja kaikin kävimme sisään.

Siellä mies istui pöytänsä ääressä tuolillaan hervotonna. Veri virtasi ohimosta, joka oli ammuttu puhki. Revolveri oli pudonnut lattialle.

Irene vaipui tainnoksiin ja minä kannoin hänet sohvalle. Vanha rouva veljensä kera rupesi miestään virvottelemaan, mutta lääkärin tutkinto osotti, että hän oli juuri kuollut.

Itsensä murhanneen puoliso ja liikekumppani itkivät ääneensä. Irlantilainen huitoi käsillään ilmaa ja oli onnetoman näköinen. Hänen sisarensa painoi kuolleen päätä rintaansa vastaan ja oli kokonaan sortunut. Vihdoin huomasi hän pöydällä paperipalan ja sen päällä oli kultainen sormus. Paperille oli kirjoitettu: "Kohtalo on yllättänyt minut. Tämä on synnin palkka. Herra armahtakoon sieluani."

Rouva Davis ojensi paperin minulle ja samalla sormuksen sekä katsoi minuun kysyvästi. Itkunsa lomassa sai hän tuskallisesti sanatkin esille: Mitä tämä merkitsee? Irenekin havahtui ja toisti saman. Irlantilainen istuutui viereeni ja tarttuen käteeni pyysi minua antamaan hämäänsä asiaan valaistusta, jos voisin.

Minä katsoin sormusta, tunsin sen samoin kuin myös pienoiskuvan sormuksen kannassa. Minä viittasin kuollutta miestä ja sanoin:

— Kova kohtalo on satuttanut, että hän, joka oli minun isäni, on myös tullut Irenen isäksi.

Sormusta näytin mr. Haveclelle.

— Katsokaa kuvaa tässä kannassa. Se on minun äitini kuva. Minua sanotaan hyvin äitini näköiseksi. Tarkastakaa näyttääkö niin teistäkin.

Siinä oli selvä todistus puheelleni, kun tapahtuneet asiat otettiin huomioon. Minä kerroin lyhyesti historiani. Ääneni pyrki monessa kohdassa katkeamaan. Kauhistuneina tuijottivat onnettomat minuun kuullessaan sanojani. Tietysti ei epäilemiselle ollut vähintäkään sijaa.

Arvata saatte minkä vaikutuksen tuo hirveä ilmoitus teki niihin kahteen naiseen, jotka minulle nyt olivat rakkaimmat maailmassa. Kaikki toiveet oli sortuneet, kaikki ilo kuollut. Tuntui kuin olisi tuuli Manalan mailta käynyt ja puhaltanut kuolemaa ei ainoastaan vainajaan vaan henkiin jääneisiinkin.

Illalla, joka oli ajottu meidän häittemme vietoksi, päästettiin sisälle vaan papit. Heille selitettiin tapahtumat. Täysi työ oli heillä lohduttaessa surevaa leskeä ja tämän onnetonta tytärtä. Myöhään yöhön viipyivät papit näitten luona. Pat Havecle lahjoitti suuren summan sielumessujen pitämiseksi kuolleelle liikekumppanilleen. Irenen ja hänen äitinsä tahdosta perustettiin kirkkoon yksi rukousalttari lisää.

Seuraavana päivänä meni sisareni Irene luostariin. Jälestä päin en ole hänestä mitään kuullut eikä minulla ole sydäntä tiedusteluihinkaan.

Minä tiedän vaan, että hänen maallinen onnensa on murtunut kuten minunkin.

Niin olen minä nyt kuin vesiajolla kulkeva laivanhylky, harhailen ulapalla, kunnes aallot upottavat pohjaan.

Ystäväni, ethän enää ihmettele käytöstäni? Ja nyt tiedät surullisen historiani, tiedät että olen kokonaan kompastunut kohtalooni. —

Tähän lopetti onneton ystäväni kertomuksensa. Minä kunnioittavasti vaikenin. Ulkona pauhasi syksyn myrsky yön pimeydessä.

* * * * *

Sen jälkeen kun tulin osalliseksi Tauno Tavastin elämäntarinasta lujittui ystävytyeni vielä enemmän häneen. Näin kyllä, etten minä häntä onnettoman osansa kantamisessa voi auttaa, mutta ei hän sitä

odottanutkaan. Minä en tosin enää tuntenut itseäni niin sairaaksi kuin ennen tätä tuttavuutta, en kumminkaan kyennyt häntäkään taluttamaan.

Me matkustelimme vielä monilla seuduin yksissä. Ja kun sitte tieni johti hänestä eroon, sain silloin tällöin tietoja häneltä. Rauhattomuus ei häntä jättänyt. Sielu ei saanut lepoa missään.

Kerran sitte satuin lukemaan alppionnettomuudesta sanomalehdissä. Nuo tapahtumat eivät suinkaan ole harvinaisia. Joka vuosi useita rohkeita matkailijoita sortuu ylhäällä vuoristossa kuiluihin. Jalka sattuu livettämään iljanteella ja onneton vyöryy syvänteen reunalle ja siitä alas kadotakseen tietymättömiin.

Sellainen oli tämäkin onnettomuus. Yksinäinen matkailija oppaan kera oli kiivennyt korkealle vuoristoon. Ja opas näki kuinka herransa hävisi. Näin surmansa saaneen nimi oli nyt Tauno Tavast.

Taivas oli siis vihdoinkin armahtanut häntä ja lopettanut ystäväni surullisen elämänmatkan.

End of Project Gutenberg's Kohtaloonsa kompastunut, by Akseli Järnefelt

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOHTALOONSA KOMPASTUNUT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual

work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a

physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive

Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.